



Iš LKB Kronikos Nr 48

JO SVENTENYBEI POPIEŽIUI
JONUI - PAULIUI II

Gegužės 13 d. šūviai į Jūsų šventenybę labai skaudžiai palietė mūsų, Lietuvos katalikų, širdis.

Per radiją sužinojusi apie šį baisų atentatą, visa tikinčioji Lietuva meldžia Aukščiausiąjį, prašydama Jums, šventasis Tėve, greitai pasveikimo, kad kuo greičiau galėtumėte sugrįžti prie Bažnyčios vairo. Mes puikiai suprantame, ką reikštų šiuo metu Katalikų Bažnyčiai, pasauliui ir mums, komunistinių kraštų katalikams, netekti Jūsų, kuris taip drąsiai ir taikliai mokate prakalbėti „tylinčios Bažnyčios“ lūpomis.

Mes dar kartą išreiškiame savo dėkingumą už Jūsų meilę mums, Lietuvos katalikams, už įvairiomis progomis pasakytus šiltus lietuviškus žodžius ir už maldas, kuriomis lyditė mūsų Golgotą.

Lietuvos katalikai

J. E. KARDINOLUI PRANCISKUI
MAKARSKIUI

1981 m. gegužės 31 d. mes, Lietuvos katalikai, su malda lūpose per Varšuvos radiją sekėme Lenkijos Primo kardinolo Stepono VIŠINSKIO laidotuves. Mes negalėjome asmeniškai jį dalyvauti, bet širdimi buvome su Jumis.

Per keletą dešimtmečių mes stebėjome kardinolo Stepono VIŠINSKIO vadovaujamo lenkų episkopato didvyrišką kovą už Bažnyčios ir žmogaus teises Lenkijoje ir iš šios kovos ne kartą sėmėmės įkvėpimo. Kardinolo VIŠINSKIO mirtis yra skaudus nuostolis ne tik Jums, bet ir visiems kovojantiems už Kristaus karalystę ir už žmoniškesnę pasaulį.

Jūsų Eminencija, priimkite mūsų užuojautos, pagarbos ir meilės pareiškimą.
Lietuvos katalikai

GARBINGAJAM NOBELIO PREMIJOS
LAUREATUI A. SACHAROVUI

Mes, geros valios lietuviai, savo širdimi lydime Jūsų kančios ir aukos kelią. Per radiją sužinojome apie Jūsų garbingą 60 metų jubiliejų, kurį atšventėte gegužės 21 dieną. Kartu su viso pasaulio žmonėmis sveikiname Jus, meldžiamės už Jus ir linkime geros sveikatos ir nenulaužtos energijos kovoti už pažemintą, paniekintą ir bėties žmogų.

Lietuvos katalikai

MŪSŲ KALINIAI

Rašo Gintautas IESMANTAS:

Kreipimasis į Europos komunistų partijų vadovus.

1980 m. gruodžio 15-22 dienomis Vilniuje, kartu su lietuviu P. PEČELIŲNU ir docentu V. SKUODŽIU, buvau teismas už tai, jog propagavau socializmą, su žmoniškumu veidu, rašiau poetas ir eilėraščius, aukštinančius gerą, laisvę tiesą ir draugystę (kuriniai nebuvo išspausdinti), ir troškau, remdamasis Konstitucija, kad Lietuva išstotų iš TSRS, būtų nepriklausoma, laisva socialistinė valstybė.

Kreipiuosiu į visus geros valios žmones, ypač visus Europos komunistų partijų vadovus padaryti viską, kad mums būtų suteikta laisvė, prašant TSRS generalinį prokurorą peržiūrėti mano grupės sufabrikuotą bylą, dalyvaujant Europos šalų advokatams.

Lietuvos jaunimui

Dėkoju už pilietinę bei moralinę paramą, kurią patyriau teismo metu. Į ypač džiugina jūsų drąsa ir ryžtas kovoję dėl laisvės ir tiesos. Jūs — mūsų viltis ir

ateitis! Trokštu vieno — tesiplečia judėjimas už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę.

Gintautas IESMANTAS

LAISKAS IS KALEJIMO

Mus griežtai nuteisė už tai, kad mylėjome savo tėvynę Lietuvą, už tai, kad troškome savo tautai laisvės, už tai, kad nesutikome tapti lietuvių tautos išgimom arba jos priešų vergais. Tačiau mūsų sąžinė rami, nes priešai nepajėgė palaužti mūsų valios.

Dabar mes esame katorgoje, po kurios seks ilgi tremties metai Sibire. Nežinia, ar mes kada nors sugrįšime į savo Tėvynę. Tačiau savo ateitį pasitinkame ramūs ir tvirti. Mus pačius skiria kai kurios mūsų pažiūros ir įsitikinimai. Vienas iš mūsų yra socialistas, kitas demokratas, trečias humanistas. Du praktikuojantys katalikai, vienas indiferentas. Tačiau visus mus jungia idėjos, dėl kurių mes ryžomės paaukoti savo regimąją laisvę. Dabar mus dar labiau sujungė bendra lemtis.

Iš niūraus kalėjimo požemio siunčiame savo padėką, nuoširdžiausius linkėjimus ir meldžiam Dievo palaimos ir gausių malonių visiems, kas prisimena mus geru žodžiu. Mes turime viltį, jog mūsų auka, sudėta ant Tėvynės aukuro, palaikys liepsną, kurios neužgesins jokios gyvenimo smulkmenos.

Gintautas Iesmantas

Povilas Pečeliūnas

Vytautas Skuodis

Pskovo kalėjimas 81.1.17

NUTEISTI 3 LIETUVIAI

Terorizuodami ramius Lietuvos gyventojus krašto okupantai bemaž kasmet ruošia Lietuvoje parodamuosius teismus, kuriuos propagandos tikslams plačiai aprašo savo spaudoje.

Vėliausias toks teismas buvo aprašytas Vilniaus „Tiesoje“ š.m. rugsėjo 24-25 d.d. Kaltinamųjų suole sėdėjo šiaulių „Vairo“ dviračių gamyklos surinkėjas Leonas Stonkus, Kauno klinkos ligoninės šoferis Henrikas Salelionis ir Radviliškio statybos darbininkas Juozas Steiblys. Jie buvo kaltinami, kad bemaž prieš 40 metų įstojo į vokiečių suformuotus batalionus, padarė karinius nusikaltimus ir tuo būdu „išdavė tėvynę“.

Teismas nuteisė J. Steiblių 15-ka, L. Stonkų — 12-ka ir H. Salelionį 13-ka laisvės atėmimo, atliekant bausmę griežto režimo patalose darbu kolonijoje. Nuosprendis galutinis ir kasacine tvarka neapskundžiamas.

Teismo proceso aprašyme yra pilna šmeižto prieš katalikų dvasiškiją, Kaune tebegyvenantį kun. Juozą Želvį ir emigracijoje atsidūrusius vyskopus, prieš išveičia ir išveičioje veikiančius lietuvius. Tas rodo, kad visas procesas daugiau buvo reikalingas gyventojams terorizuoti ir šaltam karui vystyti, negu ramiai dirbusiems vyrams nubausti.

NUTEISĖ 3 ČEKUS

Čekoslovakijos teismas nuteisė kalėti tris čekus, kurie nelegaliai spausdino religines knygas. Josef Krumpholz, kurio bute įrengta spaustuve, nuteistas trim metams, kun. Rudolf Smachel — dviem metams ir kun. František Lázná — 20 mėnesių kalėjimo.

„LAISVĖS“ RADIOJO

LIETUVIŠKOJI TARNYBA

ieško REDAKTORIAUS - VERTĖJO darbui
Miunhene, V. Vokietijoje.

Reikalavimai: labai geras lietuvių kalbos mokėjimas raštu ir žodžiu;
sugebėjimas versti iš anglų ir kitų kalbų, ypač rusų;
žurnalistinio darbo patirtis.

Atlyginimas: Nuo 3.115 iki 3.580 vok. markių mėnesiui, pagal kvalifikaciją.
Bet to, metinis priedas — vieno mėnesio alga ir nemokamas butas.

Pareiškimus siųsti:

Director, Personnel Department,
Radio Free Europe-Radio Liberty, Inc.
Oettingenstr. 67
8000 Muenchen, W. Germany

NAUJAS ARKIVYSKUPAS LIETUVIS

Popiežius pakėlė vyskupą Paulių Marcinuką, Vatikano finansų patarėją, į arkivyskupus.

Arkivyskupas Paulius Marcinukas yra gimęs Čikagoje, iš lietuvių tėvų. Pastaruoju metu jis kalbėjo per Vatikano radiją į Lietuvą. Jis lydydė popiežių Joną Paulių II visose kelionėse po pasaulį.

MIRĖ T. V. OZOLINS

Rugsėjo 29 d. Londone mirė (Latvijos pasiuntinybės D. Britanijoje Charge d'Affaires T. V. Ozolins (82 m. amžiaus).

Laidotuvės latvių kapinėse Brookwood trečiadienį, spalio 7 d.

DARBO PARTIJOS KONFERENCIJA

Britų Darbo partijos konferencija, posėdžiavusi nuo rugsėjo 27 iki spalio 2 d. Brighton, perrinko partijos lyderio pavaduotoju Denį Healey, ir išrinko į partijos vykdomą komitetą penkis kitus nuosaukius socialistus vieton buvusių kairiojo sparno narių.

Tuo būdu dabar Vykdomąjį komitetą sudarys daugumoje nuosaukius socialistai ir komitetas galės sklandžiai bendradarbiauti su parlamento grupe, ko nebuvo nuo 1950 metų. Tačiau konferencija priėmė keletą kairiojo sparno pasiūlytų rezoliucijų, kaip vienašališkas atominis nusiginklavimas, pasitraukimas iš Europos Ekon. Bendruomenės ir kt.

BOMBA LIBANO SOSTINEJE

Didelio kalibro bombai sproguos Beiruto miesto centre, apie 50 žmonių buvo užmušta ir per 250 sužeista. Daug materialinių nuostolių.

GINKLAI AFGANISTANUI

Egipto prez. Sadat, kalbėdamas su NBC Amerikos televizijos korespondentu, pasakė, kad JAV slaptai superka Egipte sovietų ginklus ir siunčia juos Afganistano laisvės kovotojams.

Tie ginklai liko iš anų laikų, kad tarp Egipto ir Sov. Sąjungos buvo draugiški santykiai ir Sov. Sąjunga tiekė Egiptui ginklus.

ŽUVO AFGANISTANE

Rusai pirmą kartą sužinojo apie jų aukas Afganistane. Sovietų kariuomenės laikraštis „Raudonoji žvaigždė“ pranešė, kad prie Afganistano — Pakistano sienos žuvo leit. Viktor Losev.

1988 m. OLIMPIADA KOREJOJE

Olimpinis komitetas, posėdžiavęs Vokietijoje, dauguma balsų nutarė 1988 m. Olimpinės žaidynes suruošti Pietų Korejoje.

MIRĖ PROF. P. FEDENKO

Rugsėjo 10 d. Miunchene mirė eidamas 88 metus prof. Panas Fedenko, ilgalaikis kovotojas dėl Ukrainos laisvės ir Ukrainos socialistų partijos lyderis.

Solidarumo antroji sesija

Lenkijos profesinių sąjungų „Solidarumas“ kongreso antrąją sesiją atidarant, Lech Wałęsa pasakė, kad naujoji organizacija turi pasiekti kompromisą su Seimu, nes antraip būtų pavojus jos egzistencijai. Sėkmingas vadovas išlaiko egzaminą, galėdamas padaryti nepopuliarių sprendimų.

Kongresas turėjo nuspręsti, ar Seimo priimtas įstatymas dėl darbininkų savivaldos yra priimtinas Solidarumui. Tuo klausimu L. Wałęsa siūlė nusileisti ir išbandyti įstatymą gyvenime.

Kongrese svečio teisėmis dalyvavo Britanijos prof. sąjungų delegacija, kuriai vadovavo gen. sekretorius Len Murray. Tai buvo vienintelė delegacija iš Vakarų pasaulio, nes delegatų iš kitų valstybių Varšuvos valdžia neleidė įvažiuoti.

L. Murray pasakė sveikinimo kalbą, kuri buvo labai šilta priimta. Jis pasakė: Jūsų yra kova ir jūsų laimėjimai, todėl mes linkime jums sėkmės“. Britanijoje darbo žmonės sutartinai stato reikalavimus, o vyriausybė juos įgyvendina.

Kongresą taip pat sveikino lenkų disidentų sąjūdžio KOR steigėjas prof. Edward Lipinski. Tas 94 metų amžiaus Lenkijos socialistas, atsakydamas į ankstyvąsias valdžios atstovo grąšinimą, kad ginant socialistinę santvarką gali prieiti prie kraujo praliejimo, pasakė: „Socializmas negali būti ginamas žudant žmones. Socializmas, kuris atnešė mums šią krizę — tas policinės cenzūros socializmas — žlugdo mus jau 36 metus“.

Prof. E. Lipinski savo jausmingoje kalboje pasakė susirinkusiems delegatams, kad Socialinės Savisaugos komitetas (KOR) jau yra atlikęs savo uždavinį, kuri

LIETUVOJE NUZUDYTAS DAR VIENAS KUNIGAS

Elta-Press, lietuvių informacinis biuletenis italų kalba, praneša, kad rugsėjo 8 d. apie 20.30 val. Pamušio klebonijoje, Panevėžio vyskupijoje, tapo nužudytas 63 m. amžiaus kunigas Leonas Mažeika. 1979 m. jis kartu su kitais tos pat diecezijos kunigais pasirašė raštą, adresuotą Sov. Sąjungos Aukščiausios Tarybos prezidiumui. Tuo raštu buvo siekiama apginti Bažnyčios ir žmogaus teises, kurios yra iškilmingai patvirtintos žmogaus teisių universalinėje deklaracijoje, Helsinkio baigia majame akte ir pačioje Sovietų konstitucijoje.

Paskelbus apie šį nužudymą per radiją lietuviškos transliacijos į Lietuvą, sovietų valdžios organai pranešė Vilniaus spaudoje, kad kun. L. Mažeikos žudikai yra sumiti.

NAUJA VALSTYBĖ — BELIZAS

Rugsėjo 21 dieną nepriklausoma valstybė tapo Belizas, buvusi britų kolonija Centrinėje Amerikoje, ankščiau turėjusi Britų Hondūro vardą. Belizo teritorija — 23 tūkstančiai kvadratiniai kilometrai (tris kart mažesnė už Lietuvą). Gyventojų Belize yra 151.600, t.y. maždaug pusė Kauno miesto gyventojų skaičiaus, arba dvidešimt kartų mažiau, negu Lietuvoje.

Kaip rašo „Tiesa“, suteikti britų kolonijai nepriklausomybę 1980 m. įpareigojo JTO Generalinė Asamblėja. Įdomu, kada Generalinė Asamblėja pradės parceliuoti Sovietų imperiją ir kada įpareigos tą imperiją grąžinti nepriklausomybę pavergtoms tautoms.

Belizas priimtas į JTO kaip 156-tas organizacijos narys. Vien tik Guatemala pareiškė protestą.

SUSAUDYMAI IRANE

Teherano radijas pranešė, kad Irane sušaudyta dar 110 kairiojo sparno opozicinių, įskaitant tuos 57, kurie rugsėjo 27 d. suruošė demonstracijas prieš ajatolą Chomenį režimą.

Pranešime sakoma, kad teismas įvyko ir nuosprendis įvykdytas rugsėjo 28 d. Nuo birželio 20 d., kada kairiųjų persekiojimas prasidėjo, sušaudyta nemažiau 1597 žmonės.

HAIGO — GROMYKOS DERYBOS

Po antro pasikalbėjimo tarp Valst. sekretoriaus A. Haigo ir užs. reik. min. A. Gromykos New York'e rugsėjo 28 d. buvo pranešta, kad diskusijos buvo „atviros, dalykiškos ir rimtos“, ir kad abu ministrai tęs pasikalbėjimus ateinančių metų pradžioje, tikriausiai Ženevoje.

SUĖMĖ ITALŲ BANDITUS

Italijos policija suėmė netoli Neapolio 10 žmonių, įtariamų priklausančių mafijai, banditų organizacijai. Nuo šių metų pradžios banditai Neapolio rajone nužudė daugiau negu 160 žmonių.

Lenkijos profesinių sąjungų „Solidarumas“ kongreso antrąją sesiją atidarant, Lech Wałęsa pasakė, kad naujoji organizacija turi pasiekti kompromisą su Seimu, nes antraip būtų pavojus jos egzistencijai. Sėkmingas vadovas išlaiko egzaminą, galėdamas padaryti nepopuliarių sprendimų.

Kongresas turėjo nuspręsti, ar Seimo priimtas įstatymas dėl darbininkų savivaldos yra priimtinas Solidarumui. Tuo klausimu L. Wałęsa siūlė nusileisti ir išbandyti įstatymą gyvenime.

Kongrese svečio teisėmis dalyvavo Britanijos prof. sąjungų delegacija, kuriai vadovavo gen. sekretorius Len Murray. Tai buvo vienintelė delegacija iš Vakarų pasaulio, nes delegatų iš kitų valstybių Varšuvos valdžia neleidė įvažiuoti.

L. Murray pasakė sveikinimo kalbą, kuri buvo labai šilta priimta. Jis pasakė: Jūsų yra kova ir jūsų laimėjimai, todėl mes linkime jums sėkmės“. Britanijoje darbo žmonės sutartinai stato reikalavimus, o vyriausybė juos įgyvendina.

Kongresą taip pat sveikino lenkų disidentų sąjūdžio KOR steigėjas prof. Edward Lipinski. Tas 94 metų amžiaus Lenkijos socialistas, atsakydamas į ankstyvąsias valdžios atstovo grąšinimą, kad ginant socialistinę santvarką gali prieiti prie kraujo praliejimo, pasakė: „Socializmas negali būti ginamas žudant žmones. Socializmas, kuris atnešė mums šią krizę — tas policinės cenzūros socializmas — žlugdo mus jau 36 metus“.

Prof. E. Lipinski savo jausmingoje kalboje pasakė susirinkusiems delegatams, kad Socialinės Savisaugos komitetas (KOR) jau yra atlikęs savo uždavinį, kuri

riam jis buvo įsteigtas po darbininkų riaušių 1976 m., ir dabar yra likviduojamas. Jo darbas toliau galės tęsti Solidarumas.

Lenkijoje yra pripažįstama, kad KOR padėjo ideologinius pagrindus Solidarumui. Daugelis buvusių KOR veikėjų dabar dirba profesinėse sąjungose, įskaitant steigėją Jaceką Kuron, kuris šiuo metu yra Solidarumo patarėjas.

Kongresas turi apsvastyti 34 punktų dokumento projektą, kuriuo reikalaujama Lenkijai politinių, socialinių ir ekonominių reformų, įskaitant naują rinkimų tvarką, nepriklausomą teismą, ir žmogaus teises. Tas dokumentas yra labiau panašus į žmogaus teisių įstatymą, negu į profesinių sąjungų programą.

Dėl to projekto tuoj pat pakėlė triukšmą sovietų spaudo.

MASKVA REIKALAUJA SUSTABDYTI RADIOJOS TRANSLIACIJAS

Rugsėjo 28 d. „Pravda“ ir Sovietų telegramų agentūra TASS paskelbė piktus straipsnius, kuriuose sakoma, kad Vakarų radijas transliuoja Lenkijon subversyvinę propagandą.

Kremlius sako, kad Laisvosios Europos Radijas ir Amerikos Balsas siunčia taip pat šifruotus pranešimus „kontrevoliuciniam Lenkijos pogrindžiui“. Pagal „Pravdą“, toks darbas pažeidžia universaliai pripažintas tarptautines normas įskaitan Helsinkio aktą.

„Socialistinių kraštų gyventojai reikalauja sustabdyti tokį neteisėtą veiklą ir JAV specialią tarnybą kišimasi į Lenkijos ir kitų socialistinių kraštų vidaus reikalus“, — sako sovietų pareiškimas.

PASAULYJE

— Trys Kubos žurnalistai pasiprašė politinio prieglobsčio Madride.

— JAV įsteigė naują radijo stotį, kuri perduos Vakarų žinias Kubai.

— Tarptautinio strateginių studijų instituto šiais metais išleistajame „Karinio balanso“ leidinyje sakoma, kad reikia skubiai atstatyti per paskutiniuosius 20 metų prarastąjį Rytų-Vakarų karinį balansą. Padėtis dar nėra tokia, kad būtų galima tvirtinti NATO pralaimėjimą kilius karui, bet pavojus yra didelis ir skubios atsargos priemonės yra būtinos.

— Skegness pajūry, D. Britanijoje, sugautas jūrų vėplys. Tas retas svečias grąžintas į savo tėvynę — Grenlandiją.

— Spalio 9 d. sukaks 70 metų nuo Kinijos 1911 m. revoliucijos. Spėjama, kad tą dieną Kinijos vyriausybė viešai paskelbs savo susijungimo su Taivaniu pasiūlymus.

Rugsėjo mėn. pradžioje Kinijos kom. partijos viceprim. Deng Xiaoping buvo pareiškęs, kad yra galimybių sudaryti bendrą vyriausybę ir prijungti salą prie krašto. — Australija veda tyrimus ir nori išaiškinti, ar tikrai prancūzų branduolinių bandymai vienoje Ramiojo vandenyno Koralų saloje išmušė didžiausią duobę ir užteršė radioaktyviomis medžiagomis vandenį.

— Dauguma V. Europos valstybių rugsėjo 27 d. pradėjo žemos laiką, bet D. Britanija ir Airija užbaigs vasaros laiką tik spalio 24. Laikrodžiai bus pasukti į Grinvičo vid. laiką.

— Viski pardavimas D. Britanijoje sumažėjo 10%, o pati tos miežinės degtinės pramonė dabar veikia tik 55% pajėgumu.

— Europos parlamento transporto komitetas pritarė Lamanšo tunelio idėjai.

— „Salem“ tankerio kapitonas Graikijoje apkaltintas naftos krovinių vagyste. Pats laivas praėjusiais metais paskendo V. Afrikos vandenynė, o krovinyje buvo apdraustas 31 mil svarų.

— Metų senumo Irano-Irako kare jau žuvo apie 50.000 žmonių.

— V. Vokietijos rugpjūčio mėn. finansinio balanso deficitas pasiekė 6 bil. markių.

— Europinė komisija vėl spaudžia D. Britaniją išjungti į Europos piniginę sistemą. Tai stabilizuotų britų svarą ir sustiprintų pačią sistemą.

— Pietinės Indijos pakrančių vandenynė surasti nauji naftos ir gamtinių dujų šaltiniai.

— Angola pranešė, kad P. Afrikos kariuomenės daliniai pasitraukė iš užimtų didesniųjų miestų, bet dar vis tebėra krašto teritorijoje.

— P. Afrikos krašto apsaugos min. gen. M. Malan Vakarų spaudos korespondentams pareiškė, kad trys sovietų karo laivai vis dar tebeplaukioja Angolos pakrante ir pasiruošę paremti angoliečius.

— Kinų anglies ministerijos tarnautojai, įskaitant ir vyriausiąjį ministrą, mažiausiai vieną savaitę metuose turės patys padirbėti kasyklose.

— Britų prekybos departamentas pranešė, kad laike 1980 metų likvidavosi 7,269 bendrovės. Iš viso 1980 m. pabaigoje buvo 760,805 registruotų bendrovių, beveik dvi gubai daugiau, negu 1970 metais.

— Bankams pakėlus paskolų procentą, D. Britanijos hipotekos bankai, vad. Statybos Draugijos spalio 9 d. spręs savo duoda mųjų paskolų procento pakėlimo klausimą.

— Kritus svaro vertei, pragyvenimas Londone atvykstantiems įvairiems užsienio bendrovių atstovams, pramonininkams ir kitokiems žymiesiems asmenims atpig. Pagal brangumą Londonas liko 44 vietoj: vienos dienos pragyvenimas sostinėje dabar svečiams vidutiniškai kainuoja 85 svarai.

— 37 metų amerikietis J. H. Abbott už įvairius nusikaltimus ir nužudymą kito kalinio išbuvo 25 metus kalėjimuose, kur parašė plačiai skaitomą knygą „Žvėries pilvė“. Knygos leidėjo pastangomis, autorius pagaliau išvydo laisvę, bet po dviejų mėnesių vėl sumistas ir kaltinamas nužudymu vieno New Yorko restorano patarnautojo.

— Rusų ortodoksų Bažnyčia šiuo metu turi apie 10,000 šventikų ir 7,500 cerkvių. 1917 metais šventikų buvo 57,000 ir cerkvių 54,000. Dabar 8 mil. gyventojų Maskva turi tik 50 veikiančių šventinamių.

— D. Britanijoje perkūnija nutrenkė vienas futbolo runktynes. Žaibui trenkus, visi žaidėjai ir teisėjai buvo parblokt žemėn. Vieniems reikėjo skubaus širdies masažo ir deguonies papildymo, kad galėtų atsikelti. Penki nuvežti ligoninėn, iš kurių vienas buvo kritiškai padėtyje.

— Prancūzų perz. Mitterand, kuris skaitomas artimesniu Izraeliui, negu buvęs prez. Giscard d'Estangas, lankėsi tris dienas Saudi Arabijoje, kuri aprūpina Prancūziją 53% nafta.

Meilė ir praradimas

„Žinojo, ji buvo iliuzija, bet visą laiką ji buvo su juo kartu“ — „Pasikalbėjimas su mergina“

Kai mes skaitytume apysaką ar romaną, prisimename mūsų pažįstamą pasaulį. Tačiau rašytojas, naudodamasis realiu gyvenimu kaip modeliu, nekopijuoja tikrovės, o kuria visai svetimą naują pasaulį. V. Mykolaitis-Putinas, rašydamas „Altorių šešėly“ nekopijavo nė savo gyvenimo, nors plačiai naudojo gyvenimišką patirtimą. Skaitytojai gi kniedė suvoktą aprašomų veikėjų problemas, jų savitą, originalią.

J. Kuzmickis

nalų sprendimą, o šalia to — pasigrožėti parinktų žodžių gyvybiškumu, itaigi, kad būtų įtikintasi ir sužavėtas.

Ypač įdomu skaityti pirmąją kokio nors autoriaus knygą, stebint jam vienam būdingą tematiką, savitą stilių, naujus charakterius ir stengiantis suvokti itaką, kuria galėtų paveikti skaitytoją, jei pavyktų atlipti dvasios gėmės tūnindas aspracijos.

Nebaigtoji simfonija

Tenka tik džiaugtis, kad tremtyje nestokojame vis naujų dailiojo žodžio ir brandžių minties kūrėjų. Neseniai pasidžiaugėme J. Savojo mąsliais apsakymais, o štai sulaukėme Jono Vizbaro-Sūduvo „Alsenų kunigaikštystės“ premijuoto romano ir nebe naujoko, nors tik pirmąją novelių knygą paskelbusio, Adolfo Markelio „Nebaigtosios simfonijos“.

Kaip ir žinomas rašytojas Jurgis Janušas, novelių autorius buvo mokytoju. Karo audros nušviestas ir vakarus, ketverius metus gyveno Austrijoje, prisiglaudęs pabaltiečių stovykloje. Studijavo, dirbo lietuviškoje, mokykloje, redagavo laikraštį ir pradėjo kurti novelės. 1949 m. persikėlęs į JAV, nemetė plunksnos ir kasmet sukūrė po kelias novelės.

Šiame „Nebaigtosios simfonijos“ novelių rinkinyje sutelkta dvylika kūrinių, kuriuos rašė 1949-1981 m.

Stovyklų atsiminimai

Adolfas Markelis savo novelėse nesprenčia ypatingų gyvenimo problemų. Pradžioje humoristiškai žvilgtelį į stovyklinį gyvenimą išvietintų paukščių barakuose.

„Laikrodžio“ apsakyme vykusi charakterizuoja paprasto darbininko Justino Ramoškos džiaugsmą, kai už 1.000 šilingų išspekuliant Mokeus nusiperka laikrodį, kuris turėjo „nebijoti nei vandens, nei ugnies“. Laikrodį pergyvena kaip mylimą, nes jis „užpildys tuštumą širdy, ir vietoj širdies tyrlaukių klestės rojus vasa-rojus Justino gyvenime“.

Deja, draugų įkabinėtas, Justinas neria į vandenį, sunkiai alsuoja, grįžęs į krantą, prispaudžia brangenybę prie ausies: „Staiga išbėga ir po trumpo „Viespatie“ riksmo smunka į smėlį“. Jo širdyje žėka „kurtu, kurtu kaip naktį jaujau“.

Kitokio pobūdžio „Niekadėjus“ novelė, Svieta perėjūnas Ben. Nalivaika, tikras pagyrų puodas, keršydamas tariamai baronienei von Stein, kad pasipiršusi sūd-vabašu pavadino, traukinyje išmėto krū-vą naujutėliaiū netikrų pinigų. Baronienė „piktai nusijuokė, mesdama paniekos žvilgsnį Nalivaikai“, bet, pamačiusi nu-siėstą šimtą tūkstančių, „krūptelėjo lyg žaibas ir tučtuojau pakėlė nuo grindų pi-nigus ir įsikišo į rankinuką“.

Atlikęs „kas reikia“, Nalivaika išvažiuoja su visa manta iš stovyklos.

Pasijuokia su skaitytojais A. Markelis „Keisto uždabio“ humoreska, kai ligoni-nės šlavėjas uždriba net 53 dolerius už švilpavimą operų ištraukų. Operos solistė žino, kad jis „bėgėčiskai meluoja“, bet pi-nigus sumoka už melavimą.

Meilė ar suvedžiojimas?

Patį didžioji A. Markelio novelių dalis liečia amžinąją meilės temą. Jo vaizduo-jami žmonės nėra romančiai, bet veikiau medžiotojai, niekad nepasitenkiną laimė-jimais ir dėl to skaudžiai pergyveną pra-radimą.

„Nebaigtosios simfonijos“ Linas Lietu-voje vedė Zina, Rytprūsiuose „valgė tik ką iš pečiaus ištrauktą duoną, bučiavo“ su aštuonolikmete Jadze, Austrijoje sutiko Leną, o JAV — Janę. Tačiau jis sako-si nesąs „šeimos žmogus“, ir moterimis vis nusivildavęs, nes jo „vaizduotėje su-kurtos moterys yra idealios, kokių gyve-nime nėra“.

Ar tai lengvas rankų nusiplovimas, ar iliuziniai tariama meilė, ar, kaip pats Le-nas prisipažįsta, atsakingumo jausmo sty-gis? Janės nuomonė šioje knigoje: „bū-ti pasaulio centru“, o šiaip esąs sadistas, apgavikas ir suvedžiojimas, perėjūnas...

Austrijoje sutikta Lena atgimsta „Bo-lero“ novelės jau vedusio vyro vaizduo-tėje, kai šis prisipažįsta: „Manyje gyvena Lena, juodbruvė Austrijos kalnų mergina. Iš tikrųjų mes gyvename trise: Lena, ma-no žmona Rita ir aš“. Iliuzijomis gyvenąs vyras ją medžioja miesto gatvėse, kol iš-girsta jos apsisprendimą, kad visuomet būtų trečioji, tad nebe norinti daugiau kentėti: „Tada tu pažvelgti man į akis kaip žvėris. Nuo to laiko aš jaučiausi me-džiojama“, — ir ji, ne vyras, „nupjauna emocines stygas“.

Dar kartą sutinkame Leną „Pasikalbė-jimo su mergina“ novelėje. Kanadoje An-tanas Niaura, palikęs namuose žmoną Au-reliją, su skotiškosios butelių nusidangina iki iškyšulio, iš kur galėjo matyti iš salos išsišovusią uolą, primenančią moters fi-gūrą, kuri pasisako esanti Lena, o ją iš-kvietęs Niauros ilgesys. Jam ji yra pasaka, ją gi su juo rišanti bendra iliuzija. Paga-liau Niaura nutaria, kad Lena nelaiminga: „Meilės ieško. Neranda. Gal jos iš viso nėra. Yra tik iliuzija. Meilė kaip žuvis. Graži kol jos nepagauni. Pagavai, ir jos nėra“...

Meilės iliuzija

Kas gi yra nuolat minima iliuzija? Tai apgaulingas vaizdovys, jutimų apgaulė, neįvykdoma svajonė.

Apie šią meilės iliuziją, draugų prašo-mas, pasakoja „Vestuvių“ Mečys, savo svajones vaizduodamas kaip tikrovę. Iliu-zorinė, tariama Nijolė „Peršamosios Nijo-lės“ Pelemlėnė perša Milimui. Meilės ili-u-zija nusigėrusi „Idealo“ balerina Lilijana svaigėja apie neegzistuojantį Kazimie-rą. Ta pačia iliuzija apsigaudinėja „Gė-lių“ Jonas, „kai moterys nežinodavo“, kad vieną ar kitą myli.

Amžinos meilės iliuzija svaiginasi „Pa-skutinio pasimatymo“ Staniulis, kuris, tu-rėdamas žmoną ir vaikų, šleisiasi prie vy-ro paliktos Aldonos. Staniulio nuomone, „vedusiųjų neriša ilgesys. Jie neįunta to, ką išgyvena išsiskyrusieji. Jei būtų ma-no žmona, ši vakarą aš nebūčiau čia, bet ten, kur trauktų ilgesys“. Jis, kaip Lenos apšauktas sadistas, apgavikas ar suvedžio-tojas, kalba apie pralaimėjimą, savizudy-tę, pražudantį ilgesį ir, grįžęs namo, tele-fono ragelyje girdi verksmą: „Mama nu-sizūdė. Paško jums raštelį ir prašė pra-žinti“.

LIETUVIŲ ENCIKLOPEDIJOS PAPILDYMŲ TOMAS

Praėjo visa 12 metų nuo Lietuvių En-ciklopedijos paskutinio — 36jo tomo iš-leidimo. Kaip teisingai atsišaukime į lie-tuvių visuomenę parašyta, tame laikotar-py pasaulyje ir Lietuvių gyvenime įvyko daug reikšmingų įvykių, reikalingų atžy-mėti lietuviškoje enciklopedijoje. Vieni išskiliau amžinybėn, kiti šikilo savo kū-ryba ar kitais atžymėtiniais darbais. Atė-jo ir visai naujų kūrybinių žmonių, kurių darbus ar veiklą reikia įrašyti į enciklo-pediją. Neužtenka tik parašyti perijodi-nę spaudoje, bet būtina įtraukti į visų pripažintą mokslinį leidinį — enciklope-diją. Perijodiniai leidiniai nusimeta ir ne-lieka žinių apie vieną ar kitą asmenį bei jo darbus. Taigi, LE papildomų tomas ne-abejotinai yra reikalingas.

Lietuvių šviesuoliai neturintieji Lietu-vių Enciklopedijos, turėtų nedsiantį ją įsigyti ir kartu su papildomų tomis įri-kiuoti šalia Britanijos ar kitų enciklope-dijų.

Lietuviškoji enciklopedija ateityje dau-geliui bus įrodymas apie jo kilmę ir rū-pestį savąja kultūra. Vyresnioji lietuvių karta savo ryžtu, darbu ir pinigų įvyk-džiusi daugelį gerų darbų, parodė kultū-rinį ir politinį subrendimą.

Leidėjas pasiima labai sunkią našą, o mums belieka tik prisėsti ir parašyti lai-skutį, pritariantį papildomų tomų leidi-mui ir užsiprenumeruoti.

Užsakymus siųsti šiuo adresu: Lithua-nian Encyclopedia Press, P. O. Box 95, So. Boston, Mass. 02127, U.S.A.

nešti. Šalia jos lovos radome tuščią vaistų bonketę“.

Iliuzijos, pasirodo, dūžta kaip paauk-suotos taurės.

„Negaliu nusėdėti vietoje“

Kaip ant vieno korpaliaus nukalti ili-u-zorinės meilės įrašą A. Markelio žmonės, Juos gražiai charakterizuoja „Nebaigto-sios simfonijos“ Linas: „...Meilė dar nevis-kas. Aš neturiu atsakingumo jausmo. Man meilė yra visada skaudi ir visada pra-dimas. Visada išsiskiriu liūdnas, perse-kiojamas sąžinės, bet aš negaliu nusėdėti vietoje. Turiu keliauti kaip čigonas, nie-kad nesuristas nei su kraštu, nei su mie-tu, nei su gyvenamu namu, nei su žmonė-mis“.

Daug kas gyvena iliuzijomis, iškreiptos tikrovės apgaule. Iliuzijomis ypačiai gy-venta stovyklų barakuose, kai visa atrodo laikina, trupu, kai maži dalykai kaip Justino laikrodžio kėlė vaikišką džiaugs-mą, apsiavilimą, net kerštą.

A. Markelis ne vienoje novelėje mini Austrijos stovyklą su fantastiškais pasa-kojimais, įvairiais pokštais (płg. „Du kar-tus apgautas“), naujomis pažintimis, o jų žmonės, palikę stovyklų barakus, ir sve-tur gyvendami neatsikrato apgaulingų iliuzijų. Tai jo savita, iš įvairių pusių na-grinėjama tematika.

Ne vienas, skaitydamas šias novelės, at-pažins vieną kitą savo apgaulingą iliuzi-ją, o galbūt išgirs giliai viduje tūnančių aspiracijų kuždesį: „Mes nenorėjome keis-tis, mes laukėme stebuklo, mes buvome pasyvūs“ (Bolero).

Rašytojo stilius liudija įgudusią ranką. Žodynas turtingas, sodrus. Įdomios stilis-tinės priemonės. Naujos mintys ir psicho-loginės prielaidos. Visuomet tos pačios ar panašios išvados. Miglotos, susimąstytų peršandios idėjos.

Dail. Z. Sodeikienės pieštas viršelis gra-žiai vaizduoja iliuzijų debesėlį.

Su lietuviais pasaulyje

A.A. STASYS BARZDUKAS

Rugsėjo 13 d. Clevelande, JAV, miręs visuomenės veikėjas ir kalbininkas Stasys Barzdukas buvo prieš kelis mėnesius at-šventęs savo 75 metų amžiaus sukaktį.

Gimęs 1906 m. balandžio 23 d. Meškučių kaime, Marijampolės apskr., S. Barzdukas baigė Marijampolės gimnaziją ir VD Uni-versitetą. Nuo 1928 m. mokytojavo Tau-ragės mokytojų seminarijoje ir vėliau Prienų ir Alytaus gimnazijose. 1941-1944 m. buvo Alytaus gimnazijos direktorium.

Pasitraukęs į Vakarus, 1945-1949 m. buvo Eichstaetlo liet. gimnazijos mokyto-ju ir švietimo valdybos inspektorium. Nuo 1949 m. apsigyveno Clevelande, JAV ir buvo lietuviškos mokyklos vedėju ir ilgą laiką liet. kalbos mokytoju.

Buvo žymus atėtininkų ir kitų organi-zacijų veikėjas. Ėjo aukštas pareigas Pa-saulio Lietuvių Bendruomenėje. Mirus PLB pirmininkui J. J. Bačiūnui, 1969 m. buvo išrinktas PLB Centro Valdybos pir-mininku. Aktyviai dirbo frontininkuose, rašė spaudoje.

Būdamas PLB pirmininku įsteigė in-formacinį visai Pasaulio Lietuvių Ben-druomenei žurnalą „Pasaulio Lietuvių“, ku-rį pats ir redagavo. Ilgainiui šis žurnalas prigijo ir šiandien jau virsts dideliu ir dailiai iliustruotu rimtu žurnalu.

Ypač St. Barzdukas rūpinosi lietuvių kalbos grynumu ir jos kultūra. Daugelyje laikraščių jis net turėjo savo skiltelę kalbos klausimais. Jo įnašas ir duoklė bendruomenei ir jos kultūriniam gyveni-mui yra labai reikšmingas.

AUKSO MEDALIS SALEZIEČIUI

„Draugas“ rašo, kad už keleto šimtų žydų išgelbėjimą iš jiems gresiančios mirties — iš načių antrojo pasaulinio karo metu Kaune, Izraelio valdžia pripažino a.a. kun. Bronių Paukščiu, saleziečiui, skirti aukso medalį ir jo vardu pasodinti medį Jeruzalėje Izraeliui nusipelnusiųjų alėjoje. Tam žymeniui priimti ir minėto medžio pasodinti išklmėse dalyvauti ir saleziečių vienuolių atstovai kviečia a.a. kun. Br. Paukščio draugą kun. A. Sa-baliauską. Pavedama kun. A. Sabaliaus-kui nustatyti tam tinkamą laiką iš anksto, nes reikia sukviekti Izraelyje gyvenančių a.a. kun. Br. Paukščio nemažą skaičių iš-gelbėtojų.

LIETUVOS PASIUNTINIEBŲ VASINATONE REIKIA REMONTO

Prieš kurį laiką Detroite, JAV, tarėsi ALTO ir JAV LB Krašto valdybos atstovai dėl Lietuvos pasiuntinystės rūmų remonto. Visi pripažino, kad remontas reikalingas, bet susirinkusieji negalėjo susitarti dėl komiteto tam darbiui atlikti sudarymo principo. „Dirva“ rašo: — Bendruomenės nusistatymu tas komitetas turėtų būti su-darytas iš Bendruomenės ir ALTO atstovų. Gi ALTO siūlo, kad tas komitetas būtų iš-rinktas visų lietuvių organizacijų atstovų sušauktaame susirinkime ir jis būtų visiškai savarankiškas — nepriklausytų jokiai vienai organizacijai.

NAUJA LIETUVIŲ ŽURNALISTŲ S-GOS CENTRO VALDYBA

Liepos 15 d. rinkimų komisija pranešė, kad į naująją LŽS Centro Valdybą išrinkti: Algirdas Pužauskas, Vytautas Kasniūnas, Jurgis Janušaitis, Petras Petrusis ir Bronius Juodelis. Kandidatai Balys Brazdionis ir Grožvydas Lazauskas.

Rinkimų komisija vadovybės perėmimo ir pareigomis pasiskirstymo iniciatyvą pavedė Algirdui Pužauskui.

LAIMEJO ARCHITEKTŪROS KONKURSA

Architektas Edmundas Arbas, gyvenęs Los Angeles, JAV, šiu metų architektūros konkurse laimėjo pirmą vietą. Varžybose dalyvavo 480 architektų.

E. Arbas konkursą laimėjo už gyvena-mųjų namų projektą, kur naudojama pri-fabrikuota statybinė medžiaga, pagreitinti ir atpiginti statyba.

Ž. MIKSIO PARODA

Karlsrubės, Vokietijoje, valstybiniam teatre nuo rugsėjo 27 d., teatro foyer ro-doma Žibunto Mikšio (Paryžius) „Leon-cės ir Lenos“ ofortų paroda. Tuo pat me-tu Karlsrubės teatras stato G. Büchnerio „Leoncės ir Lenos“ dramos veiklą. Pa-rodos atidaryme dalyvavo ir pats autorius.

LENKIJOS STEIGIAMOS STUDENTŲ SAJUNGOS

Lenkijos „Solidarumo“ žinių biuleteny-paskelbta, kad Lenkijos tautinių mažumų (gudų, lietuvių ir ukrainiečių) studentai kreipėsi į švietimo ir aukšto mokslo tech-nikos ministrą prašydami įregistruoti tris tautines studentų organizacijas: Gudų stu-dentų sąjungą Lenkijoje, Lietuvių stude-ntų sąjungą Lenkijoje ir Ukrainiečių stu-dentų sąjungą Lenkijoje.

Ministrai davus neigiamą atsakymą (1981 m. liepos 29 d.), dabar yra sudary-tas Bendras Steigiamųjų GSSL, LSSL ir USSS susijungimo komitetas. To komiteto uždavinys toliau testuoti minėtų organi-zacijų darbą, siekiant legalizuoti tautinių studentų sąjungas.

Komiteto nariais yra: Bohdan Bartuch, Stefan Bazyluk, Jan Maksymink, Euge-niusz Ryzky, Aleksandra Sywak, Wiktor Vaina, Marianna Wolyniec.

Komitetas turi savo adresą Varšuvoje, kur prašoma siųsti laiškus.

DAR 3.5 MILIJONO VOKIEČIŲ RYTO VOKIETIJOJE

Europos kraštuose dar tebegyvena dau-giau kaip 3.5 milijonų vokiečių. Jų didė-lis dalis nori išvažiuoti į Vakarų Vokietiją. Bavarijos Socialinės Ministerijos statisti-ka rodo, kad vien tik Vokiečių Raudono-jo Kryžiaus Pateikimo Skyrius Hambur-gie turi 250 000 nepatenkintų įvažiavimo prašymų. Iš jų matyti, kad Sovietų Sąjun-gos, Lenkijos ir Rumunijos vokiečiai ypa-tingai norėtų persikelti į Vakarų Vokiet-ją. Maždaug 80% iš Rumunijos 350 000 — 400 000 vokiečių norėtų emigruoti. Prie žastinių minimas trūkumas asmeninių laisvės teisių ir tautinių grupių teisių ir taip pat ir griežta asimiliacijos (nutautini-mo) politika.

Atsiūsta paminėti

Elta-Press, Nr. 7-8, 1981 m. liepos-rugp-jūčio mėn. Eltos informacijos Italų kalba. Turinyje: Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos Nr. 47 (1 dalis) vertimas į italų kalbą. Be to biuletenyje yra vysk. P. Mar-cinkaus pamoksas, kuris buvo transliuo-tas per Vatikaną radiją į Lietuvą. Taippat yra atspausdinta žinia apie kun. L. Maže-ikos nužudymą Lietuvoje.

Biuletenį deraguoja kun. V. Mincevi-čius, Roma.

Jonas Kreivėnas, MIRTIES LAGERIUO-SE IR TREMTYJE. Atsiminimai. 300 psl. kietais viršeliais. Knygos kaina 12 dol. plus 1 dol. persiuntimui. Galima gauti pas autorį: J. Kreivėnas, 6824 So. Talman Ave., Chicago, Ill. 60629, USA.

VYTIS, Nr. 5, 1980 m. Lietuvos pogrind-žio leidinys perspausdintas ir išleistas PLB Čikagoje, JAV.

Laiškai lietuviais, 1981 m. rugsėjis. Re-liginės ir tautinės kultūros žurnalas. Lei-džia Tėvai Jėzuitai, Chicago, JAV.

LKB KRONIKA NR. 48

Vakaras pasiekė Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos Nr. 48, išleistas Lietuvoje 1981 m. birželio 29 d.

Šis numeris skiriamas paaukojusiems laisvę tikėjimo laisvę Vytauti VAIČIONIUI ir Mečisloviui JUREVIČIUI.

Galvai ir plaučiams

GALVOSŪKIS NR. 29

Tėvas ir du sūnūs nori persikelti į kitą upės pusę. Tėvas sveria 85 kg., vienas sū-nus — 45 kg., kitas — 30 kg. Laivelis išlaiko tik 85 kg. svorį.

Kaip jie persikėlė?

Atsakymas Nr. 28

59-toj minutė.

Senukas škotų sirgo jau ilgą laiką. Vie-ną naktį pasijuto tikrai blogai. Pasišaukė senutę:

— Bėk greit pas daktarą!

Senutė uždegė žvakę ir jau buv. bešėl-nanti, kai ligonis silpnai pratarė:

— Sučė, brangioji, gal daugiau nebesi-matysiu...

— Sudiev, sudiev... Bet žiūrėk, jeigu tikrai pajusi, kad palieki mane, neužmiršk užpūsti žvakę, kad nedegtų be reikalo...

— tyliai paaikšino žmonėk ir išėjo kvies-ti daktaro.

JONAS SMALAKYS

LIETUVIS IS KARIBALDZIO BURIU

Apie šį žmogų rašyta nedaug. Jo pavar-dė retkarčiais smėkšteli Lietuvos istorijos vadovėliuose ir atskiruose veikaluose, en-ciklopedijose. Žiupsnelį glaustų biografi-nių duomenų apie tą asmenį rasime A. Bruožio 1920 m. išleistoje knygoje „Mažo-sios Lietuvos buvusių rašytojų ir žymes-nieji lietuvių kalbos mylėtojai“, nors jis, kaip patirsime, perskaitę atitinkamą skirs-nį, nebuvo nei rašytojas, nei kalbinių vei-klų autorius. Nekaltinkame A. Bruožio. Žmogus, apie kurį norime čia papasakoti, lietuvių kultūros bei visuomeninės pin-tinės raidoje paško kur kas ryškesnį pė-dsaką nei daugelis jo laiko tikrų plunksnos darbuotojų.

Jonas Smalakys gimė 1835 m. birželio 7 d. Didžiūsioje Trumpaičiuose. Šis kai-mas buvo Lankos apskrityje, maždaug už 3 km nuo Kaukėnų miestelio. Jaunuolis apie 1849 m. baigė Virsalų pradžios mo-kyklą. Jo būta gabaus. Deja, tėvai nesir-ryžo leisti į aukštesnius mokslus. Tačiau jie susitarė su vienu raštingu žmogumi, garsiausia žalsurgiečių kolonistu, dėl privačių kalbos pamokų. Po 3 metų jau-nasis Smalakys jau pakankamai gerai kal-bėjo prancūziškai, italiskai, suprantama, ir vokiškai. Netrukus jis paliko namus ir kėlėsi kelionėn po pasaulį. J. Smalakys aplankė beveik visas Vakarų Europos ša-lis ir žymiausius miestus. Italijoje jis pa-tekė į patį revoliucinės kovos sūkurį ir

įstojo į Dž. Garibaldžio savanorių eiles. Nors kol kas tikslių duomenų neturime, tačiau yra pagrindo manyti, kad jis daly-vo Dž. Garibaldžio revoliucinio Tūks-tantinės būrio žygyje 1860 m., padėjusio Sicilijos sukilėčiams išvaduoti salą ir Pie-tyt Italiją iš Neapolio Burbonų. Iš Italijos vaikas patraukė į Viduržemio jūros ba-seino kraštus. Lankėsi Šiaurės Afrikos ir Artimųjų Rytų šalyse. Keletoje jam te-ko 42 kartus sėsti laivą. Didžiųjų išpu-dų paliko Turkija ir Palestina. Vėliau jis mėgdavo prisiminti maudesies toje Jor-dano upės vietoje, kurioje, anot biblijos, apaštalas Jonas krikštijęs Kristų. Kaip įrodymą duodavo apžiūrėti buteliuką su Jordano vandeniu. Grįžęs iš kelionių, J. Smalakys vedė Lidiją Macikaite (1840. VIII. 27—1927. VII. 19) ir persikėlė į ne-točią Didžiųjų Algaviškių kaimą. Jiedu užaugino dvi mergaites ir keturis berni-kius. Vienas sūnus gavo Menočio (Menot-ti) vardą — Italijos dienomis atminti. Di-džiūsioje Algaviškiuose J. ir L. Smala-kiai gyveno 1862—1894 metais. Pastarųjų metų pabaigoje (dauguma šaltinių klai-dingai nurodo 1895) persikėlė į Tilžę. Gy-veno iš parduoto ūkio pinigų ir rentos. Jų butas iš pradžių buvo Angerio gatvė-jos Nr. 6, vėliau Liepų gatvės Nr. 11 ne-toli Jokūbinės parko.

Nemažą gyvenimo dalį J. Smalakys ne-sidomėjo pažinimo Lietuvos kultūrinio darbo ir nacionalinio judėjimo reikalais. Įsijungti į viešąją veiklą jis paskatino 1885 m. įkurta „Birutės“ draugija. Jos vadovy-bė energingai platinė spausdintą žodį ir

rengė viešas paskaitas visoje Mažojoje Lietuvoje. Pakliuvęs į vieną tokį renginį, J. Smalakys nebesitraukė nuo šalėn. 1895 m. išrenkamas draugijos biblioteki-ninku, neretai įtraukiamas į renginių ko-mitetus, dalyvauja vadovybės darbe.

Smalakij namuose buvo vertinama kny-ga. Jų šeimininkas atidžiai sekė naują li-teratūrą. Pavyzdžiui, 1892 m. jis iš M. Jankaus nusipirko pirmąją lietuvių li-te-ratūros istoriją — J. Šliupo „Lietuviški raštai ir raštininkai“ (1891), rinktinę „Naujos dainos“ (1892), pnenumeravo atei-tiną literatūros ir mokslo žurnalą „Ap-švieta“ ir kt. Metams bėgant knygu rin-kinėlis išaugo iki vienos didžiųjų asme-ninų bibliotekų Mažojoje Lietuvoje. Tik-riausiai spausdinto žodžio dėka J. Smala-kys tapo Mažosios Lietuvos ir Lietuvos kultūrinio gyvenimo, kartu ir abiejų tau-tos dalių suartinimo pionieriumi. 1894 m. jis surengė lietuvių inteligentų susitikimą savo ūkyje Didžiūsioje Algaviškiuose. Mažajai Lietuvai atstovavo pats šeiminin-kas, visuomenės veikėjas D. Zauinis, S. Subaitis, spaustuvininkas E. Jagomastas, „Varpo“ nominalusis redaktorius K. Vos-ka, keturi Karaliaučiaus universiteto stu-dentai, Lietuvai — V. Kudirka, „Varpo“ faktiškas redaktorius J. Kriaučiūnas, vi-suomenės veikėjas literatai P. Matulaitis, V. Palukaitis, V. Šlekys. Iš viso svečių su-sirinko apie 30.

1896 m. lietuvių delegacija nuvežė vo-kietijos kaizeriui ir Berlyną petičiją dėl mokyto gimtąja kalba pradžios mokyk-

lose. Ją pasirašė beveik 28 000 žmonių. Pe-tičijos organizatoriai buvo Treicas, P. Strėkys, J. Strėkys ir J. Smalakys. Deja, lietuvių prašymas ir šį kartą liko nepaste-bėtas. Nuolaidžiavimo ir nuolankumo poli-tika Mažosios Lietuvos autochtonams ne-davė jokių rezultatų. Visokių petičijų ir deputacijų iniciatoriūmi, kaip žinoma, daž-niausiai buvo J. Zauerveinas. Su šiuo pa-saulinio garso kalbų mokovu — poliglotu, engiamų tautų užtarėju J. Smalakys artimai bendravo. Lankydamsis Mažojoje Lietuvoje, J. Zauerveinas neaplenkdavo Algaviškių arba namo Liepų gatvėje Nr. 11 Tilžėje. 1898 m. birželio 20 d. [Tilžę už-suko J. Basanavičius. Jis iškart susipaži-no su J. Smalakiu ir kitais vietos visuo-menininkais. Birželio 21 d. jiedu kartu aplankė J. Zauerveiną, gyvenusį „Deut-scher Kaiser“ viešbutyje. O kitą dieną J. Basanavičius ir J. Zauerveinas viešėjo J. Smalakio namuose. Čia jiems kilo min-tis surengti Tilžės lietuvių kultūrinio gy-venimo aktyvo iškylą už miesto. „Birželio 23 d. anksti rytą, — rašė prisiminimuose J. Basanavičius, — drauge su Smalakio še-myna, Raišukyte Morte ir jos motina, Jur-giu Lapinu, V. Storoštos (Vydūno — D. K.) šeimyna buvome išvažiavę geležin-keičiu Klaipėdos linkui į Dingių girią, kur visą dieną praleidome linksmai dainuoda-mi, šnekučiuodami, alų, kurį buvom nu-sigabėję, gerdami, užkandžiaudami.

Domas Kaunas

(M. ir G.)

(Bus daugiau)

ŠILUVA

LEGENDOS IR TIKROVĖ

Po tokia antrašte „Valstiečių Laikraštis“ (1981 m. liepos 11 d.) perspausdino iš žurnalo „Nauka i religija“ filosofijos mokslų kandidato A. Vaišvilos straipsnį apie Šiluvos „tikrąją istoriją“.

Tai yra nepaprastas straipsnis, kurį su mažais pakeitimais galima būtų spausdinti mūsų religiniame laikraštyje. O juk jis turėjo būti parašytas bedieviu, arba bent tokio, kuris pretenduoja būti bedieviu. Ar tikrai, kad bedieviams Dievas grąžina protą.

Ižangoje „Valstiečių Laikraštis“ nurodo, kad Šiluva yra nedidelis Lietuvos miestas. „Tačiau ir praeityje ir dabar“, rašo laikraštis, „jo vardas dažnai minimas Lenkijos, Prancūzijos, Italijos, Suomijos, JAV ir kitų šalių katalikiškoje spaudoje, jis vadinamas Lietuvos Liurdu, šventa ir stebuklinga vieta“.

Toliau „Valstiečių Laikraštis“ rašo, kad Šiluvos religinis populiarumas remiasi dviem „legendomis“: „Viena jų pasakoja apie panelės Marijos pasirodymą Šiluvoje, antra susijusi su stebuklingu Marijos paveikslu“.

Toliau seka A. Vaišvilos straipsnis, kuriame mėginama, ne tik naminčiai įrodyti, kad tos „legendos“ tikrai yra legendos, o ne stebuklai.

A. Vaišvila savo straipsnį pradeda taip: „Panelės Marijos pasirodymą Šiluvoje katalikų autoriai laiko istoriniu ir „vieninteliu“ pasaulio faktu. Būtent šis įvykis nulėmęs katalikų tikėjimo atgimimą septynioliktame šimtmetyje Lietuvoje. Apie Marijos pasirodymą pasakoja aštuonioliktam amžiui pabaigoje išleista „Šiluvos mergelės bažnyčios įkūrimo, žlugimo, ir atgimimo istorija“. Ši „Istorija“ saugoma Šiluvos bažnyčioje, ir tikintieji bei dvasininkai ją laiko istoriniu dokumentu.“

Deja, ši istorija — tai tik vėlesnė redakcija pirmosios, kurią 1661 metais parašė Šiluvos bažnyčios kunigas M. Svekauskis. Joje pasakojama:

KARTĄ lauke piemenėliai prie didelio akmens pamatė ponį palaidais plaukais su kūdikiu ant rankų, kuri giliai verkė. Vienas piemenėlis greitai nubėgęs pas kalvinistų šventiką ir papasakojo, ką matęs. Kalvinistas prisitartinio prie akmens ir, pamatęs ponį, kreipėsi į jį. „Ponia, ko verki?“ Ta atsakė: „Todėl, kad anksčiau šiose vietose šlovino mano sūnų, o dabar čia sėja rugius“. Tai pasakiusi išnyko...

Vakare, parginę bandą, piemenėliai ėmė pasakoti, ką matę, valstiečiams, kurių tarpe buvo aklas šimtametis senis. Jis pasakė: „Sakykite, ką norite, ne vaiduoklis bu- lis buvo ant akmens, o pati ponis su savo sūniumi. Jo garbei šioje vietoje prieš aštuoniasdešimt metų stovėjo sėda bažnyčia, o mūsų ponai ją sunaikino“. Tai išgirdę valstiečiai plačiai paskleidė kalbas, kurios pasiekė ir Žemaitijos bažnytinį teisėją Joną Kazakevičių.

Tas atvyko į Šiluvą ir ėmė ieškoti Šiluvos bažnyčios bažnyčios įkūrimo dokumen- tų, kuriais remiantis galėtų iškelti bylą prieš kalvinistus. Deja, teismo knygoje rado vienintelį apgadintą dokumentą, ku- rame perrašė žodžius: „O aš, Vnučkova Maršalkova... tas katalikų žemes atidaviau Šiluvos evangelikams“.

Tada J. Kazakevičius grįžo į Šiluvą, su- sirodė tą aklą senį ir paprašė jį parodyti vietą, kur kažkada stovėjo Šiluvos bažny- čia. Kai tik atėjo į tą vietą, senukas staig- ą praregėjo ir parodė, kur buvo užkasta dėžė su bažnyčios dokumentais. J. Kaza- kevičius iškėlė bylą Šiluvos kalvinistams ir po 15 metų trukusio bylinėjimosi atėmė iš jų Šiluvos bažnyčios žemes.

Taip Šiluvoje vėl atgimusi katalikybė“.

Toliau autorius mėgina įrodyti, kad Marijos apsireiškimo stebuklas nebuvo niekur dokumentuose užfiksuotas, nežin- dint, kad tuo laiku vyko bylinėjimas dėl bažnyčiosėjo susirašinėjimas tarp dvasiškų, ir todėl toks svarbus įvykis tu- rėjo būti dokumentuose užsimintas. Jis iš- veda kad vienintelis to įvykio aprašymas yra Šiluvos bažnyčios klebono kun. Sve- kausko, kuris, autoriaus nuomone, ne vi- sur teisingai išsireiškė, ir padarė klaidų.

Apie antrą „legendą“ — stebuklingą Marijos paveikslą autorius rašo...

Kaip žinoma, „stebuklingi“ paveiks- lai — ne retenybė ir katalikų, ir kitose baž- nyčiose. Šiluvos bažnyčios didžiajame al- toriuje yra vietinio dailininko XVI amžiu- je nutapytas paveikslas, kuriame pavaiz- duota Marija su kūdikiu ant rankų. Kaip ir kada šis paveikslas čia atsiradęs, sunku pasakyti. Pagal bažnytinę versiją jis bu- vo rastas mūnitoje užkastoje dėžėje su do- kumentais. Deja, Svekauskio „Istorijoje“ jis neminimas. Matomai vėliau „redaguo- jant“ Svekauskio rankraštį, paveikslas bu- vo „idėtas“ į dėžę, Svekauskis ingi- mini paveikslą. Bet jis sako, kad tą pa- veikslą sudėginę eretikai.

Pastebėjome, kad Svekauskis nelabai skaitėsi su faktais, davė valią savo fanta- zijai.

Pažūrėkime, kuo stebuklingas šventasis paveikslas. Pirmosios žinios siekia 1646 metus. Žemaitijos vyskupas J. Tiškevičius popiežiaus kurijai pranešė, kad Šiluvos bažnyčioje yra Marijos paveikslas, garsus dieviškais malonėmis.

XVII amžiaus pabaigoje — XVIII amžiaus pradžioje jau buvo paplitusi legenda apie stebuklingąjį paveikslą. Ji rėmėsi paliudi- jimais asmenų, neva patyrusių Šiluvos Marijos malonę. Stebuklingumo įrodymais buvo laikomos ir dovanos bažnyčiai. Be- je, aukoti bažnyčiai tais laikais buvo gar- binga, o gautas brangias dovanas dvasi- ninkai ėmė aiškinti kaip tikinčiųjų atsidė- kojimą už stebuklingus aukojimus ir kitas malones.

Paveikslas stebuklingumo įrodymais lai- komi ir žmonių laisakai. Jeigu tikėti vys- kupu M. Valančiumi, tai asmenys, patyrę šventos Marijos malonę, rašė laiškus jau XVIII amžiuje. 214 laišku, gautų 1908 — 1939 metais saugomi čia iki šiol. Juos ra- šė žmonės Marijos „dėka“ išlaikę egzami- nus, išvengę teismo, užėmę pareigas ir t.t. Greta natūralaus, tikintiesiems būdingo polinkio savo sėkmę aiškinti ne žemiškų aplinkybių, o stebuklingo paveikslas dėka, šiuose laiškuose yra ir klastotės. Pavyz- džiai, Pabiržės parapijos kunigas K. But- kus 1935 m. rašė Šiluvos kunigui P. Kate- lei: „Pranešimas, kad jo parapijietė Salo- mėja Morkvenaitė paveikslą dėka išsigy- dėjo paralyžį — išmislas, kadangi ši moteris niekada nesirgo paralyžium“.

Tačiau pagrindinį vaidmenį čia suvai- dino popiežiaus autoritetas. Kanauninkas T. Bukota paprašė popiežių leidimą karūno- ti paveikslą aukso vainiku. Popiežius Pi- jus VI sutiko, tačiau karūnuoti neskubėjo. Vatikanas taikykles reikalauja, kad paveik- slas stebuklingumo paliudytų vietos vysku- pas. Naujasis Žemaitijos vyskupas M. Giedraitis pasiuntė į Šiluvą komisiją pa- veikslą stebuklingumui patvirtinti. Dau- guma apklaustų parapijiečių paliudijo, kad jiems paveikslas padėjo.

Kaip reikėtų vertinti šį liudininkų pa- rodymus? Žinoma, dauguma parapijiečių nuosirdžiai buvo įsitikinę, kad jiems padė- jo paveikslas, o ne realios žemiškos aplin- kybės, bet vyskupo komisija ieškojo ne faktų, o vietinių žmonių tikėjimo įrody- mu. Vyskupui ir Vatikanui to pakako“.

Žinoma straipsnio autorius negali rašy- ti, kad Šiluva yra laikoma stebuklinga vie- ta ne dėl to, kad dokumentuose yra apie tai rašoma ar nerašoma, bet dėl įvyk- sių stebuklų, kurių gausiai yra užregist- ruota.

Autorius toliau sako, oficiali katalikų spauda paveikslą stebuklingumą laiko „ne ginčijamu faktu, kurio kilnumą ir didy- bę, kiekvienas privalo pripažinti“.

Straipsnis baigiamas:

„Daugelis tikinčiųjų Šiluvą ir šiandien laiko šventa vieta. Juk katalikų dvasinin- kija beveik du šimtmečius kūrė šventos vietos aureolę, skiepijo šią mintį, žmonių sąmonę. Todėl dar ir dabar atsiranda žmo- nių, laikantių savo pareigą pabuvoti Ši- luvos atliduose. (redakcijos pabrūkta).“

A. Vaišvila stebisi, kad dar ir dabar at- siranda žmonių, norinčių pabuvoti Ši- luvos atliduose. Iš to, išeity, kad tai nėra nusikaltimas. O tačiau Gemma-Jadviga Stanelytė pereitų metų gruodžio mėn. bu- vo nuteista trims metams bendro režimo lagerio už eisenos iš Tytuvėnų į Šiluvą or- ganizavimą. Kaip Lietuvos K. Bažnyčios Kronika rašo: „Teisiamoji Stanelytė dra- siai pareiškė, kad ji organizavusi eiseną todėl, kad jai brangiosienos lietuvių tradi- cijos“.

Teismas kaltino teisiamąją, kad eiseną įvedusi ateistų jausmus. I tai Stanelytė atsakė, kad ateistai dažniau užgauna ti- kinčiųjų jausmus, bei jie tačiau nėra bau- džiami.

Teismo metu minia žmonių sušalę sto- vėjo prie teismo salės, nes į vidų nebuvo įleisti. Paskutiniame žodyje Gemma Sta- nelytė teisėjams pasakė: „Esu giliai reli- ginga. Nors laisvė labai brangi, bet tikėji- mas man brangesnis už laisvę“.

M.B.

ANGLAI DAŽNAI MINI LIETUVOS VARDĄ

„Coventry Evening Telegraph“ rašo apie britų agronomą, kuriam pavyko išauginti gerą pupelių derlių. Sėklas jis gavo iš „kovbojų krašto“, kuris vadinasi Lithua- nia (Lietuva). Pupelių atmaina turi var- dą Seed Saja (sėkla Saja). Ta atmaina da- bar pradėta kulti Anglijoje.

Anglijoje kiekvienas gyventojas suval- go daugiausiai konservuotų pupelių negu bet kur kitur pasaulyje.

„The Press and Journal“ (1981.IX.4) atspausdino Ketuvės su tautiniais rūbais fotografiją. Tai 15 m. amžiaus Suzana Martus, gvy. 4 Millcraig Avenue, Ding- wall, kuri buvo nuvažiavusi į Kauną ap- lankyti savo senelės. Jos tėvas, apsigyve- nęs D. Britanijoje po II pasaulinio karo, buvo pirmą kartą nuvažiavęs į Lietuvą pernai. Jo žmona Betty yra kilusi iš Ding- wall. Jie turi dar vyresnį sūnų ir dukterį, kurie abu yra vedę.

PAGALBA PABEGELIAMS

JTO Ženevos biuras praneša, kad Saudi Arabija inėš 30 milijonų dolerių Afrikos pabėgėliams šelpiti. Kiek anksčiau Saudi Arabija įmokėjo vieną milijoną dolerių Somalijos pabėgėliams šelpiti ir 5 milijon- nus dolerių Zimbabwės išvietintiems as- menims.

Spaustuvininkas P. Skorina

Firmojo Vilniaus spaustuvininko Pran- ciškaus Skorinos vardą yra pavadinta gudų biblioteka Londone, kuri š.m. spalio 4 d. švenčia savo veiklos pirmą dešimt- metį. Biblioteką įsteigė Gudų draugija ir jos pasišventęs veikėjas dr. A. Nadson, kuris ją rūpestingai prižiūri ir plečia.

P. Skorinos biblioteka ir prie jos esan- tis gudų etnografinis muziejus turi bene turtingiausią pasaulio D. Lietuvos Kuni- gaikštystės žemėlapių rinkinį, kuriame yra per 100 žemėlapių, vaizduojančių ke- lius šimtmečius egzistavusią didžiąją Lie- tuvos valstybę. Jūs pagamino žinomiau- sį pasaulio kartografinį, dirbė Olandijo- je, Italijoje ir kitur Vak. Vokietijoje.

Be to bibliotekoje, šalia šiuolaikinių gudų literatūros, yra daug senų knygų, sunkiai šiais laikais randamų kitose bib- liotekose. Šiuo atžvilgiu ta biblioteka yra tikras lietuvių ir gudų kultūros lobynas.

Kas buvo Pranciškus Skorina?

Apie jį lietuvių kalba yra parašyta po- ra puslapių Lietuvių Enciklopedijoje (28- tas tomas), keliose knygoje ir žurnalu- straipsniuose. Vėliausias iš tų straipsnių pasirodė Vilniuje leidžiamame žurnale „Mokslas ir Gyvenimas“ (Nr. 9, 1981 m.). Apie prieš 450 metų gyvenusių gudų gydy- toją Pranciškų Skoriną jame rašo Augus- tinas Ickevičius. Jis rašo apie gydytoją, kuris tapo pirmuoju spaustuvininku Vil- niuje.

P. Skorina gimė maždaug 1490 m. sena- me Polocko mieste, perklio Lukos Skori- nos, kuris vertėsi kailių ir odų prekyba, šeimoje. Jis palaikė prekybinius ryšius su Vilniumi, Ryga ir kitais miestais. Jaunas Skorina pradinį mokslą galėjo baigti viet- nėje parapijėje mokykloje, kurioje baž- nyčios tarnas, kartais vadinamas „baka- lauru“, mokydavo miesto jaunimą rašyti, šiek tiek gramatikos, šventojo Rašto. Bai- gęs pradinį mokslą, Skorina mokėsi Po- locke pas katalikų vienuolių bernardinus, kurie 1498 m. čia įkūrė šv. Pranciškaus ir šv. Bernardo bažnyčią. Vienuoliai galėjo paveikti jaunuočį, kad jis priimtų katali- kybę. Be to bernardinų ordinas palaikė ryšius su garsiuoju Krokuvos universite- tu, todėl talentingas jaunuolis tęsė moks- lus šioje vienintelėje Lietuvos - Lenkijos aukštojoje mokykloje. Vilniuje universite- tas įsteigtas kiek vėliau — 1579 m.). Sko- rina jau 1504 m. minimas Krokuvos uni- versiteto sąrašuose kaip „Franciskus de Plocko, Lithuanus“ (Pranciškus iš Po- locko, lietuvis).

Krokuvos universiteto Filosofijos fakul- tete P. Skorina studijavo 7 metus, arba mokslus, — gramatiką, logiką, astronomi- ją, muziką, aritmetiką ir retoriką, filoso- fiją. Gerai išnagrinėjo antikinių autorių kūrybą.

Trokšdamas mokslo žinių, P. Skorina nukeliavo į garsųjį Paduvos universitetą, Italijoje. Ši aukštoji mokykla žinoma jau nuo XIII a. pabaigos. Apie Skorinos isto-riją į Paduvos universitetą tiksliai žinių nėra, tačiau išlikę universiteto aktai šiek tiek nušviečia studijas.

Italijoje P. Skorina įsigijo laisvųjų

mokslo magistro ir daktaro laipsnius, ta- čiau ne medicina ir ne laisvieji menai jį viliojo. P. Skorina — gydytojas pasirenka naują darbo sritį — tampa knygų vertėju, leidėju ir spaustuvininku. Jis norėjo tar- nauti paprastiesiems žmonėms, „mokyti pa- prastus žmones, kad jie, įgiję išminties, gerai gyventų pasaulyje“. To tikslo siek- damas, jis apsigyveno D. Lietuvos Kuni- gaikštystėje, kur ir anuo laiku buvo dau- giau laisvės, negu Rusijoje, ir įsteigė Vil- niuje spaustuvę.

P. Skorinos spaustuvė, įkurta Vilniaus burmistro Jokūbo Babičiaus namuose, buvo pirmoji tokio pobūdžio spaustuvė vi- soje Rytų Europoje. 1522 m. Vilnius tapo visos Rytų Europos spaudos centru. Iš čia knygos plito po Rusiją, Lenkiją, Vokietiją ir Serbiją.

Iki šiol Vilniaus spaudos tyrinėjimo is- torijoje apstu neišaiškintu, nepakanka- mai atskleistu istorijos puslapiu. Ilgiau buvo manyta, kad P. Skorina Vilniuje iš- leido „Apaštala“, o kiek vėliau „Mažąją kelionių knygutę“. Knygų tyrinėtojas kilo klauksimas, kuris iš leidinių turi te- se vačintis Vilniaus spaudos pirmagimiu. Kadangi XVI a. daugiausia buvo spaus- dinami religinio turinio leidiniai, pirmė- nybė buvo suteikta „Apaštalai“. Manyta, kad jis išleistas 1525 metais. Tačiau prieš kurį laiką Kopenhagos Karališkoje bibli- otekoje buvo aptiktas „Mažosios kelionių knygutės“ egzempliorius, iš kurio galima buvo padaryti išvadą, kad ši knygutė at- spausdinta 1522 m., t.y. trejais metais anksčiau už „Apaštala“.

Tad „Mažoji kelionių knygutė“, at- spausdinta P. Skorinos spaustuvėje, yra pirmoji Vilniuje atspausdinta knyga. Nors ir ji yra religinio turinio, bet ji daugia- sia buvo skirta pirkliams, keliaujantiems po svetimus kraštus, kad po ranka turė- tų knygą, iš kurios galėtų pasisemti stip- rybės ir pasimelsti.

„Nė viename pasaulio krašte knyga sa- vo istorijoje neturėjo tokios golgotos, kaip lietuviškoji knyga“, — 1937 m. rašė Pau- lius Galaunė „XXVII knygos mėgėjų me- taštyje“. Knyga Lietuvoje paplito su gana kukliais grafikos ir kitais knygos meno elementais. P. Skorinos Vilniuje spausdin- tos knygos negalėjo prilygti Italijos ir ki- tų kraštų puošniems leidiniams. „Apaš- ta“ puošnumas pasireiškė vinjetėmis ir užsklandomis. Tačiau P. Skorinos nuopel- nai Lietuvos kultūros istorijai vistiek yra neabejotini.

Jo nuopelnas įvertina ir gūdai. Todėl ir jį biblioteka Londone yra pavadinta Fran- ciškaus Skorinos vardu. O Vilniuje prieš keletą metų Antokloskio gatvės kiemelyje yra pastatyta skulptūra „Metraštininkas“, spaudos pradininko atminimui. Netoliese, Gorkio gatvėje, kur Skorina kadaise bu- vo įrengęs spaustuvę, yra įmūryta memo- rialinė lenta.

Apie P. Skorinos darbą Vilniuje gan plačiai yra aprašyta naujai išėjusioje J. Jurginio ir I. Lukšaitės knygoje „Lietuvos kultūros istorijos bruožai“. Knyga išleido „Mokslo“ leidykla Vilniuje.

D. B.

Antanas Kniūkšta

Pirmieji lietuviški atvirukai

Po 1904 m., panaikinus Lietuvos spau- dos lotyniškų raidynų draudimą, atgijo ir visas mūsų kultūrinis gyvenimas. Įsikū- rė nauji knygynai: Kaune — J. Naujalo, O. Vitkauskytės, Vilniuje — M. Šlapel- nės, Rygoje — A. Macejevskio. Kai kurie knygynai ir atskiri asmenys ėmė leisti at- virukus su vaizdeliais, dainų tekstais ir natomis. Buvo išleista atvirukų ir su įzy- miųjų žmonių portretais. Šie leidiniai jokiame mūsų bibliografijoje, rodos, nepa- minėti. Todėl pravartu apie juos čia pa- kalbėti.

Onos Vitkauskytės knygynas yra išlei- dęs apie 50 atvirukų su įvairiais Kauno vaizdais, taip pat su dainų tekstais ir na- tomis (pvz., St. Šimkaus „Saulėle nusilei- do“, Vainikonio-Pr. Puskunigio „Kudlius“ ir kt.). A. Petronis, 1912 m. perėmęs J. Naujalo knygyną, išleido atvirukų su na- tomis — S. Šimkaus „Ko liūdi sėsėle“, „Bi- jūnėlis žalias“, „Oi kas sodai, do sode- žai“. Tadas Daugirdas 1917 m. išleido ne- spalvotus atvirukus su Lietuvos pilių her- bais. A. Macejevskis (Macijauskas) Ry- goje be kita ko, išleido atvirukų su kultū- ros veikėjų Simono Daukanto ir Vinco Kudirkos portretai; šie du paskutiniai bū- vo išleisti dar ir Kaune.

Bene daugiausia atvirukų yra išleidęs Juozas Šeškevičius knygynas Kaune, ypač kaizerinės okupacijos metais ir tuoj po karo, kada tokių leidinių labai trūko. Apie tai pravartu plačiau pakaibėti. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, Rau- dondvario grafas Tiškevičius savo nema- žą vertingą paveikslų kolekciją ir kitus brangius daiktus — aukso, sidabro servi- zus ir kilimus — atvežė saugoti į Kauno miesto muziejų T. Daugirdui. -T. Daugir- das buvo sumanęs kai kuriuos vertingus paveikslus nufotografuoti ir išleisti ne- spalvotus atvirukus. Aš pats tarpininka- vau tarp jo ir J. Šeškevičiaus knygyno lei- dybos reikalais. Pirmąją Rubenso no ori- ginalo „Nukryžiutasis“ fotonoatruką padarė geras fotografas Kliučinskis bet jis greit mirė o kito šiam darbiui tinkamo

fotografo tuomet Kaune neradome. Po metų mūrė ir T. Daugirdas. Tad šis jo su- manymas ir liko neįvykdytas. Tačiau Ru- benso no „Nukryžiutasis“ vėliau buvo iš- leistas.

Tado Daugirdo įpėdinis Kauno miesto muziejuje B. Šaliamoras, susitaręs su J. Šeškevičiaus knygynu, išleido 40 spalvotų atvirukų su Lietuvos miestų herbais. Tuo metu labai trūko proginų atvirukų. Pa- tariau J. Šeškevičiui, kad susitartų su jau- nais vyrukais, tada dar gimnazistais, bet jau suvoajusiais būti dailininkais (vienas jų, rodos, buvo B. Buračas), kad tie pa- darytų piešinėlius švenčių ir vardinų pa- sveikinimams. Ir jie padarė apie 10 pieš- ninių. Kaurikre žinoma, buvo gal ir nai- vūs, bet ką padarysi, kaip sakoma: alka- nam ir plutei geri.

Tuo metu Kaune, gal ir Lietuvoje, dar nebuvo gerų spaustuvių ar litografijų kur galima būtų tinkamai išspausdinti spalvotus dalykus. Reikėjo pasidaryti ir užsienį. Buvo patarta kreiptis į rimtą, di- delę Emilio Pinkau firmą Vokietijoje. At- sirado man proga važiuoti į Vokietiją. J. Šeškevičius prašė, kad kartu paimečiau ir jo turimą spausdinimui medžiagą ir susi- tarčiau su Emilio Pinkau firma. Taigi šios firmos buvo išspausdinti tokie atvirukai: Rubenso „Nukryžiutasis“ — 10 000 egz., Kaulbacho „Liūdesys“ (iš Tretjakovo ga- lerijos Maskvoje kopijos) — 10 000 egz.; be to, dar 18X24 cm formato paveikslų 5 000 egz. ir 36X43 cm formato — 3 000 egz.; 40 Lietuvos miestų herbų spalvotų atvirukų albumėlis — 5 000 egz., 10 spal- votų atvirukų su švenčių ir vardinų pa- sveikinimais — po 10 000 egz.

Visus darbus firma atliko gerai bet ne- apsieita be nuotykiu. Ant vieno vardinų atviruko buvau užrašęs savo ranka teks- tą iš Juokos „Dainų“. Leipcige perduoda- mas užsakymą firmai, prašau, kad tą tekstą surinktų taip kaip parašyta vadi- nas, be korektūros klaidų. Matyt, jie ma- nės nesuprato (prastai mokėjo vokiškai) ir teksto nesurinko o nufotografavo. Atvi-

LIETUVOJE

NUOSAVYBĖS TEISĖ LIETUVOJE

Teisingumo ministerijos pareigūnas pa- aiškino Vilniuje leidžiamoje spaudoje, kad pagal dabar veikiančius įstatymus Lietu- voje, asmeninėje piliečio nuosavybėje gali būti tik vienas gyvenamas namas. Maksi- malus namo dydis turi būti ne daugiau kaip 130 kv. metrų naudingo ploto ir 90 kv. metrų gyvenamojo ploto.

Jeigu pilietis, turis vieną namą, pavel- dėjimo keliu gauna antrą, — jis turi vien- iš turimų namų vienerių metų laiko- tarpje parduoti ar perleisti kam nors ki- tam. Neįvykdžius šio reikalavimo, namas parduodamas priverstinai arba pereina valstybės nuosavybėn.

Karolis Wojtyla

KROKUVOS TEATRE

Retų lenkų pjesė sukėlė tiek susido- mėjimo, kaip „Mūsų Dievo brolis“, šį pa- vasarį pastatytas Julijaus Slowackio teat- re, Krokuvoje. Dėl jos poveikio tik da- nai kalta autoriaus Karolio Wojtylos, da- bar popiežiaus Jono Pauliaus 2-o asmeny- bė. Ši pjesė stovi ant savo kėjų — giliai žvelgia į žmogaus sielą, būdingai lenkiš- kos situacijos rėmuose sprendžia visuo- tines problemas. Ją aprašo Lenkijoje lei- džiamas žurnalas anglų kalba, „Poland“ (1981 balandis).

Tarp 1940-ųjų ir 1960-ųjų metų — šiame Auschwitzo ir Katyno, Hitlerio ir Stalino vardais paženkliname lenkų istorijos tarpsnyje — Karolis Wojtyla parašė šešias pjeses. Jos pasiliko rankraščiuose, nes autorius niekad nematė jų spausdinti. Iš tų Krokuvoje atrastų rankraščių sudary- tas rinktinės Wojtylos poezijos ir dramos kūrinių tomas, kurį šimt žada išleisti Žnak leidykla Lenkijoje. Šios knygos lau- kiama pasirodant ir kitomis kalbomis.

Pjesės herojus, Adams Chmielewski, yra istorinė figūra. Jis dalyvavo 1863 me- tų sukilime, pagarsėjo kaip dailininkas, bet vos sulaukęs 33-jų metų amžiaus pasi- traukė iš meno pasaulio, tapo Broliu Al- bertu ir Tatrų kalnuose pastatė vienuoly- ną — prieglaudą pavargėliams. Įvadė į sa- vo pjesę, Wojtyla rašo: „Tai bandymas tirti žmogų. Pagrindinis veikėjas paimtas iš istorijos. Tačiau tarp charakterio ir ban- dymo įsiskverbti jo vidun yra sritis, ku- rios istorija nepasiekia. Nes tokia žmogaus savybė, kad istorija negali jo išsemti“.

Wojtylos veikalo režisierė Krystina Šeukanska rašo, kad pjesės herojus yra unikalus asmuo, pagimdęs poetinės vafz duotės, kurios šaknis glūdi lenkų istori- joje, literatūrinėje bei teatrinėje tradicijoje. „Mūsų Dievo brolis“, tai lenkų romanti- nio herojaus portretas. Jis meta iššūkį Dievui, reikalaujamas žmogaus išlaisvini- mo; jie ieško Dievo ir randa Jį žmoguje. Pjesės eigoje subtiliai kryžiuoja du kla- simai: Kaip atrasti savo gyvenimo pašau- kimą? Ir kaip dalyvauti visumeninės kai- tos raidoje? Pjesės veiksmas rutuliojasi pagrindinio veikėjo viduje; jo trajektorija — žmogaus kelias į savo paties defi- niciją — primena egzistencialistų dramati- nę literatūrą.

Pjesėje nuolat iškyla revoliucijos tema. Iš Julijaus Slowackio teatro scenos į žiū- rovus prabyla ne marksistinė, bet kriš- čioniška revoliucijos samprata. „Žmogaus poreikiai viršija viso pasaulio medžiagi- nės gėrybės“, — kalba pagrindinis veikė- jas. „Žmogus turi save pakelti iki visų gėrybių. Iki pačių aukščiausiųjų. Tačiau pykčio tam neužtenka. Reikia atjautimo... Maitinti teisėtą pyktį, jį subrandinti, pa- verstį jį kurybėje į jėgą — vienas dalykas. Tačiau visai kas kita tą pyktį išnaudoti, kaip žaliavą, juo piktnaudžiauti“.

Savo jaunystėje Karolis Wojtyla dažnai lankė Julijaus Slowackio teatrą Krokuvo- je, kurio spektakliai formavo jo sceninę vaizduotę. Pjesės premjeros išvakarėse parašytame laiške, jis išreiškė „nuosir- džią meilę šaunajam Krokuvos teatrui, susijusiam su čia žinąja Tautinio Meno tra- dicija“. Anot režisierės Krystinos Še- ukanskos, Krokuvos teatras dabar pergyve- na atsinaujinimą — jame galima jausti vienybę tarp publikos ir scenos, ypač pje- sėse apie „tautos herojiskius ir tragiskus pasirinkimus, laisvės siekį, istorinėse akis- tatose“.

Prie tokių pjesių priklauso ir Wojtylos — Jono Pauliaus Antrojo „Mūsų Dievo brolis“, kuris, režisierės įsitikinimu, bus įtrauktas į daugelio teatrų repertuarus vi- same pasaulyje.

K.Z. (Draugas)

rukas išėjo su mano autografu...

Be minėtų čia leidinių, J. Šeškevičiaus knygynas 1920 m. dar išleido 2 nespalvo- tus Kauno vaizdų albumėlius po 12 atvi- rukų giliauspaude spausdintų ten pat Leip- cige.

Atvirukus tuomet yra leidę ir atskiri asmenys pvz., skulptorius A. Aleksandra- vičius yra išleidęs savo kūrinių „Perkū- no“, „Pikuolio“ atvirukus. Fotografas J. Jundzila Plungėje išleido atvirukų su na- tomis: „Žemaičių linaminė“ Nakūnų Juo- zo „Tėvyne“ ir kt.

(Kultūros barai)

EUROPOS LIETUVIS

LITHUANIAN WEEKLY
Printed and Published in Gt. Britain
by the Lithuanian House Ltd.
2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT.
Tel. 01-727 2470
Registered as a Newspaper at the Post Office.
Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga
ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė.
Prenumeratos kaina metams 15 svarų, pusei metų 8 sv. (kitų kraštų prenumeratoriai moka pagal Britanijos svaro kursą).

Vienoj skiltį idėto skelbimo kaina 5.00 sv. už colį. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau.
Už laikraštyje kieno nors spausdinamą skelbimą turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės.
Redaguojama redaktorių kolegtyvas.
Redakcija rankraščius taisy ir trumpina savo nuožiūra.
Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negrąžinami.
Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne būtinai redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Kronika

EUROPOS LIETUVIŲ KALENDORIUS 1981 M.

X. 10. Boltono lietuvių, vid. Anglijoje, šokiai.
X.23. - 25. Lietuvių kultūros d-jos suvažiavimas Annabergo pilyje, Bad Godesberg, Vokietijoje.
X.30 - XI.1 DBLS Lietuvos Savaitgalis, Lietuvių Sodyboje, Anglijoje.
X.30 - XI. Pabaltiečių jaunimo suvažiavimas Annabergo pilyje, Bad Godesberg, Vokietijoje.
X.31. E. Gaputytytės paroda, LYC galerijoje, Bromton, Cumbria, D.B.

TAUTINĖS PARAMOS FONDUI AUKOJO

DBLS Rochdale'is Skyr. per D. Banaitį:
D. Banaitis — 5 sv., K. Erstikis — 5 sv., J. Navickis 5 sv., C. Navickis — 5 sv., J. Sasnys — 3 sv., V. Motuza — 2 sv., St. Lauruvėnas — 2 sv., Ark. Podvoiskis — 2 sv., Mrs. Palmskis — 2 sv., J. Liaugaudas — 2 sv., E. Kaminskis — 2 sv., viso 35 sv.
Visiems aukojusiems nuoširdžiai dėkoja.

TPF Valdyba

PAJESKOJIMAS

Britų Raudonosios Krijos pajieško Petro Adomaičio, kuris vienu laiku gyveno Derbyje. Jis buvo gimęs 1925 m. Radviliškyje.
P. Adomaitį pajieško jo brolis Leonas, gyv. Lietuvoje.
Atsiliepti E.L. redakcijon.

LITUANISTINIS SAVAITGALIS

DBL Jaunimo Sąjunga kviečia visą bent kiek išliškai kalbantį D. Britanijos Met. jaunimą į Lituaniistinį Savaitgalį, Lietuvių Sodyboje, š.m. spalio 30 — lapkričio 1 d. Savaitgalis tikslas — pasitobulinti lietuvių kalboje. Programą praves Romas Kinka, patyręs liet. kalbos mokytojas. Taip pat kviečiami kiti esantieji ar norintieji būti lietuvių kalbos mokytojais. Savaitgalyje bus vengiama anglų kalba.
Pilnas išlaikymas, nuo penktadienio vakarienės iki sekmadienio pietų, kainos tiktaf apie 16 sv. Daugiau informacijų galima gauti iš DBLJS arba LYNES.

Londonas

NAUJI VARGONAI LIETUVIŲ BAZNYCIOJE

Sugedus seniems vargonams, nupirkti nauji elektriniai vargonai, kurių atidarymas — pašventinimas įvyks spalio 4 d. — sekmadienį 11 val.

LIET. NAMUOSE LANKESI

Londoniečiai jaunimo tėvus aplankė buvęs čionykštis jaunimo veikėjas Rimas Kinkas, dabar gyvenantis Bostone, JAV, kur jis dirba stambioje kompiuterių firmoje. Tarnybos reikalais jis apkelia ap link pasaulį. Pas tėvus viešėjo su savo šeima: žmona ir dukrelė.

Boltonas

SKYRIAUS VEIKLA

Tradiciškai rudens šokiai buvo pagrindinė susirinkimo, kuris įvyko rugsėjo 25 d. ukrainiečių salėje, tema. Apsvarstyta šokių salės paruošimas, pasidalinimas pareigomis ir maisto paruošimo problemos. Susirinkimas praėjo linksmai ir draugiškai nuotaikoje.
Boltono lietuvių tradiciniai šokiai įvyks ta ukrainiečių salėje spalio 10 d. Visi lietuviai ir jų draugai yra kviečiami juose dalyvauti.

Manchesteris

Padėka

L.K.V.S-gos „Ramovės“ Manchesterio skyriaus valdyba ir nariai nuoširdžiai dėkoja Petriui Dudėnui už 20 svarų auką ramovėnų skyriaus reikalams ir linki greit pasveikti.

Pataisa

„E.L.“ Nr. 33 įsivėlė klaida, kuri sako, kad S. ir A. Macurų mašina su specialiai ūnoms išlektu tortu buvo tikrąja iš Manchesterio lekt. klubo kiemo. Piktumoje buvo pavogta nuo St. Chad's bažnyčios, kur buvo laikomos lietuviams pamaldos. Korespondentas už klaidą atsiprašo.
A. Podvoiskis

DBLS SĄSKRYDIS

Rugsėjo 12 d. DBLS Manchesterio skyrius surengė Cheetham Town Hall DBLS SĄSKRYDį ir kartu Tautos šventės minėjimą, kur dalyvavo netikėtai daug žmonių, atvykusių pavieniai ir ekskursijomis iš įvairių Anglijos vietų, jų buvo apie 400. Tokio žmonių antplūdis nesitiekėjo rengėjai nei kas nors kitas.

Sąskrydį — minėjimą atidarė ir pravedė DBLS Manchesterio skyr. pirm. A. Jaloveckas, kuris tarė atidaromąjį žodį ir pasveikino visus susirinkusius, ir pasidžiaugė, kad dalyvauja tiek daug žmonių. Kartu perskaitė Lietuvos atstovo D. Britanijos V. Balicko sveikinimą raštu, kuriame kviečia visus tautiečius atkreipti dėmesį į tautą, už ją žuvusius, kenčiančius ir labiau suglausti gretas, ir tikėti, kad tos aukos Apvaizdos skirtos laiku prives lietuvių prie jų siekiamo tikslo — laisvos ir Nepriklausomos Lietuvos.

Paskaitą skaitė DBLS C. V-bos pirm. Z. Juras ir padarė politinių bei kultūrinių darbų ir planų apžvalgą. Ta pačia proga paminėjo ir Vytauto D. 550 m. sukaktį, iškelė jo nuopelnus Lietuvai bei jo pilnai užsitarnautą norą karūnuotis Lietuvos karalium. Tas įvykis būtų Lietuvos reikalus pasukęs geresne linkme. Bet, deja, kaip visi gerai žinome, karūnacija buvo sustabdyta. Kartu buvo paliesti ir kiti mums svarbūs tautiniai ir tarptautiniai bendradarbiavimo reikalai. Ypač buvo pabrėžta Tautinės Paramos Fondas, kurio pagrindinis tikslas yra pagelbėti nukentėjusioms šeimoms ir pavieniams asmenims Lietuvoje ir Rusijoje. Prašė visų jį paramti.

Po kalbų ir sveikinimų sekė plati, įvairi ir įdomi programa, kurią išpildė (montažą) „Tėvynė mano Lietuva“ Derbyje ir Nottinghamo jaunieji skautai, vadovė I. Venskienė; liaudies dainų rinkinį išpildė V. Gasparienė, kanklėmis pritarė E. Vainoriūtė; tautinius šokius šoko t. šokių grupė „Lietuva“, vadovaujama V. Juraitės; Nottinghamo choras „Gintaras“, vadovaujamas V. Gasparienės ir akomponuojant N. Vainoriūtę, padainavo: moterys: Žemė gintarinė, Motulei ir Sodo oželė; vyrų: Tėvynė vygus šaukia, Aras ir Alutis baltaputis; mišrus: Tykus buvo vakarėlis, Kurlėliai sulojo ir Kur giria žaliuoja. Už gražiai išpildytą programą visi susilaukė daug katūčių.

Paskaitininkai, choristams ir tautinių šokių šokėjams nuoširdžią padėką išreiškė DBLS Manchesterio skyr. pirm. A. Jaloveckas ir jauniesiems tautinių šokių šokėjams įteikė po dovanėlę. Gėles įteikė Nottinghamo choro „Gintaras“ vadovė ir solistė V. Gasparienė, Derbyje ir Nottinghamo jaunimo ir skautų vadovė I. Venskienė ir Londono t. šokių gr. „Lietuva“ vedėjai V. Juraitė. Jas įteikė K. Kupstytė.

Užbaigiamą žodį tarė DBLS C. V-bos pirm. Z. Juras, kuris tarp kitko painformavo visus, kad yra Anglijoje planuojamas bendras meninių vienetų — chorų, tautinių šokių ir kitų — festivalis, kuris yra numatomas rengti Bradforde. Bet tuo reikalu platesnė informacija bus paskelbta vėliau.

Minėjimas baigtas sugiedant Lietuvos himną.

Po minėjimo vyko šokiai ir pasižmonėjimas. Veikė baras, užkandinė, pravesta pasisekusi loterija. Vakaras praėjo visų pakilioje nuotaikoje.

Ta pačia proga DBLS Manchesterio skyriaus valdyba nuoširdžiai dėkoja Z. Jurui už paskaitą, Nottinghamo „Gintaras“ choristams, Londono t. šokių gr. „Lietuva“, šokėjams Derbyje ir Nottinghamo j. skautams už programas atlikimą, ekskursijų vadovams, visai tarnybai ir atsilankiusiems ir visiems tiems, kurie minėjimui ar kitokiū būdu prisidėjo prie šio mišriojo pravedimo ir pasisekimo.
A. P-kis

Padėka

L.F.R. vieneto darbuotojai nuoširdžiai dėkoja J. Naujokui ir I. Narbutienei, kurie vieneto reikalams paaukojo po 10 svarų. Be jų ir kitų dosnių tautiečių pramos vienetas negalėtų veikti.

SPAUDA YRA VIENINTELIS RYŠYS,
JUNGIAS PLACIAI ISSISKLAIDŽIUSIUS

Vyčio klubo jubiliejus

Jau rugsėjo 26 d. kas galėjo, apsilankę Vyčio klube paminėti sidabrinį jubiliejų. Dosnūs šeiminkės vaišino sumuštiniais, kurie buvo apiaistomi alumi ir kitais gėrimais.

Rugsėjo 27 d. šv. Onos bažnyčioje gražiai susirinkę lietuviai išgyveno šv. Mišių, kurias praprašė klubo valdyba už šv. Mišių, mirusių narius. Giedotų Mišių metu giedojo Pr. Dzidoškas su savo choreliu. Altorij puosė gyvos gėlės, priminusios jau išėjusius. Pamoks'e kun. J. Kuzmickis priminė varginingą kelionę į tremtį, karo audras, stovyklas ir emigraciją į D. Britaniją. Vieniškai, anot A. Jakšto, stojant į talkas, dosniomis aukomis buvo išgyti Lietuvių namai Londone, spausťuvė ir Sodyba. Prieš 25 metus Bradforde ir apylinkių lietuviai savo aukomis ir Manchesterio klubo paskola įsigijo klubą, kurio vidų laikui bėgant pritaikė susirinkimams, požiūriams ir vaišėms. Ragino ir ateityje vieningai dirbti, reprezentuoti Lietuvą ir dirbti dėl jos laisvės. Išpildingos Mišios buvo užbaigtos „Te Deum laudamus“ giesme, po kurios visi vieningai sutraukė „Mairija, Marija“.

4 val. p.p. gražiai išpuoštoje salėje prie



Bradfordo „Vyčio“ klubo Valdyba 1981 m.: Iš k. A. Bučys, sek. R. Vaisickas, kaitė — adm. S. Grybas — kasininkas, A. Traška kultūros reikalams, V. Rekešius sporto ir P. Jakubėnas vicepirmininkas.

Liet. Sodyba

TAUTOS ŠVENTĖS MINĖJIMAS

Rugsėjo mėn. 19 d. Lietuvių Sodybos skyrius surengė Tautos šventės minėjimą. Garbės prezidentu sudarė DBLS Pirmininkas Z. Juras, Skyriaus Pirmininkas J. Navickas ir kun. A. Geryba. Minėjimą atidarė skyriaus pirmininkas pakviesdamas kun. Gerybą perskaityti S. Kasparo linkėjimus atsiųstus į skyrių Tautos šventės proga. Po sveikinimų H. Vainėkės savo trumpoje kalboje paminėjo Vytauto Didžiojo pastangas 1430 metais apskardunoti Lietuvos karalium ir ragino šiandieninius lietuvius laikytis vienybės. Pabaigdamas oficialią minėjimo dalį Sąjungos pirmininkas Z. Juras pridėjo patarimų ir žodžių.

Meninėje dalyje minėjimas buvo labai maloniai nustebintas J. Bardžilausko ir jo dviejų sūnų lietuviška muzika ir dainomis. Šis lietuviškas trio turėtų pasirodyti ir kitose lietuvių sueigose.

Minėjimas pasibaigė gražiomis Sodybos šeiminkų paruoštomis vaišėmis.

Sekmadienį, rugsėjo 20 d. kun. Geryba atlaikė Tėvynėi Lietuvai pašvęstas mišias.

Skautiškuoju keliu

LSS SKAUCIŲ PRASERIMAS

Lietuvos pogrindžio „AUŠROS“ 1978-1979 m. rašoma: „Netekdami gimtosios kalbos, netenkame galimybės išlikti kaip tauta, išsaugoti kultūrą, savitą dvasinį veidą. Mes stovime prie duobės, nuo kurios mus gali išgelbėti bendras mūsų patraukimo, nuoširdi... visuomeninių institucijų pagalba“.

Išvijoje esame panašiam pavojui: mes taip pat galime išnykti, jei nesusiurime ir nesitobulinsime. Turime apsispręsti, kuriuo keliu eiti: ar testuoti lietuvišką skautavimą, ar asimiliuotis į gyvenamojo krašto organizacijas. Kiek jaunoji lietuvių ir lietuvių šandien ir ryto išmanys apie savo tėvų kraštą ir kultūrą priklausys nuo šeimoms, lietuviškos mokyklos ir organizacijų.

Lietuviškos skautybės veiklą reikalingos įvairios priemonės, ypač vadovės, vadovo ir sava spauda. Iki šiol turėta literatūra skautėi vadovėi „Skautybės mergaitėms“ I-jį laida 1938 m., II-jį laida 1946 m. ir „Skautybės lietuvių“ 1963 m. jau seniai išsibaigė. Nauja, šiai dienai pritaikyta, liuanistinėmis žiniomis papildyta

įvairiomis gėrybėmis apkrautų klubo sudėto apie šimtas gerai nusiteikusių svetiųjų. Vaisių pradžioje pirm. V. Gurevičius lietuvių ir anglų kalbomis padėkojo už pasveikino susirinkusius, padėkojo už visų mielą talką. Invokacijos maldoje — „dėkojame Tau už palaimą, už įkvėptą iniciatyvą susitarti šioje Vyčio klubo tvirtovėje, kur ir Tau yra vietos Tavo Gimimo naktį“ — kun. kapelionas priminė dalelę Lietuvos ir palaimino stalus, apkrautus gėrybėmis. A. ir Jr. Gerdžiūnams su šeimos nariais sumušus lietuviškų patiekalų ir jais garbėžiuojantis, prabilo klubo sek. A. Bučys, nupasakojęs šių namų istoriją, veiklų valdybų narius ir kultūrinę veiklą. Atneštą puošnų tortą praplovė savanoris kūrėjas J. Reinsys, palinkėjęs sulaukti Lietuvos laisvės. Perskaitys sveikinimus iš Londono, Glasgovo ir Kanados, gausiais plojymais buvo pasveikintas J. Alkis, kuris pasidžiaugė Bradforde lietuvių organizuotumu, talka spaudai ir kultūrine veikla: kitais metais čia susirinks visos D. Britanijos lietuviai su chorois ir dainų švente. Drauge perdavė C. Valdybos ir PL B-nės valdybos pirm. V. Kamanto sveikinimus ir linkėjimus.

Kalbų metu J. Podvoiskis filmavo kalbėtojus, kurių susidarė visa eilė. Nuoširdžiai sveikino ir dėkojo už kalbą Skotijos lietuvių ir jų klubo vardu J. Blūdžiū. Šiltai sveikino Boltono lietuvių vardu Vainys, o Rochdale — D. Banaitis, Vyčio klubą pavadinęs geriausiai organizuotu klubu. Pr. Dzidoškas sveikino šv. Cicilijos choro narių vardu. Gražiai linkėjimų padarė kun. A. Pucė ir kun. J. Kuzmickis, o taipgi jaunas Manchesterio atstovas. J. Podvoiskis. Šiltomis katutėmis buvo suktikta dr. A. Stomas, kuris, pasveikinęs klubas paties žydėjimo metu, pažymėjo, kad gyvename istoriniams laikams, kai žūt būtinė kova dėl laisvės vyksta Lenkijoje. Visi seka, ar komunistinės jėgos sunaikins Lenkijos dvasią, ar Lenkijos dvasia komunizmo Karliūsus nėsiryzta, o pavergtieji stovi eilėje prie pustučių krautuvų ir priekaitauda, kad gražūs pažadai nieko nepadaida. Kai stebime pagrindinį mūsų, aiškėja, kad vieningai susijungus prieš baurbą, galima jį nugalėti. Palinkėjo susitikti kitoms vaišėms įsigaliojus laisvę. Visiems gražiai padėkojo M. Grybiėnė, o J. Alkis suvedė gražų veiklos balansą.

Visiems didelio išpuošio padarė Vytauto D. bareljefas, kurį iš Lietuvos atvežė J. Buikis padovanojęs jį klubui.

Iš plačių apylinkių, netgi iš Australijos susibūrę dalinios išpuošiais, nepamiršdami Tautinės Paramos Fondo. Savas klubas — kaip dalelė Lietuvos.
J.K.

ir gražiais piešiniais papuošta laida „SESE, BUDEK!“ jau paruošta spaudai. Reikalingi tik entuziastiniai rėmėjai, aukotojai, prenumeratoriai. Tikimės, kad jūs būsite vieni iš pirmųjų.

Knyga užsakoma: V. Plepienė, 8520 W. Cedar, Orland Park, Ill. 60462. USA. Arba per J. Maslauską, 7, The Crescent, Mayfield, Nr. Ashbourne, Derby's, DE6 2JE. Mecenatai 500.00 dol., Rėmėjai — 100.00 dol., Aukotojai — 50.00 dol., Garbės pren. — 25.00 dol.
Prenumeratorių 15.00 dol.

Vokietija

TAUTOS ŠVENTĖS MINĖJIMAS

Hamburgo ir apylinkės lietuviams, dėl patalpų stokos, Tautos šventę paminėjo tik rugsėjo 19 dieną.

16 val. pamaldą atlaikė ir šventei pritaikytą pomokslą pasakė kun. dek. V. Šarka. Per pamaldas dvi giesmes solo, nuostabią gražų balsų, giedėjo studentė Marina Normantaitė. Ji yra kilantis talentas.

Iš labai skaitlingai susirinkusių salėje prabilo apylinkės vicepirmininkas L. Narus. Sekė neilga, bet turininga apylinkės pirmininko stud. Manfredo Šušelio paskaita. Solistė Izabelė Schroederienė — sopranas, akomponuojant W. Wlofgang, trimis išdėmiais į sceną, padainavo šias liaudiesdaineles: Oi kas sodai do sodešiai, Paukštūžėli skrajūnėli, O tai gražus, gražus rūtelis darželis, Zemaičių liaudies daina, Sėdžiu po langeliu, ir Susitikt dar kartą tave norėčiau.

Buvęs Kauno ir Klaipėdos prados teatro artistas Albinas Gedvila padeklamavo Maironio Mano Gimtinę, B. Bradžionio — Ažuolas ir Per Pasaulį Keliauja Žmogus Be to, jis paskaitė savo kūrybos baladę — Apie šunį Dėką ir žaltį Sabalių miške. Tai poetiška sukurtas vaizdelis, apie pokarinių laikų įvykius Lietuvos miškuose, ryšium su paržanų kovomis. Atlikėjai buvo gausiai apdovanoti gėlėmis.

Po to sekė linksmoji dalis, loterijos stipriam orkestrui ir traukiant grojantis laimėjimus. Pasilinksminimas užsitęsė iki vėlyvo vakaro. Smagu buvo susitikti seniau matytus pažįstamus ir sudaryti naujas pažintis.
I. Sragauskis

MIRĖ V. KIMINIUS

Rastede, Vak. Vokietijoje mirė mokytojas Verneris Kiminys. Jis buvo gimęs 1944 m. gegužės 18 d. Klaipėdoje, Mirė 1981 m. rugsėjo 17. Buvo E.L. skaitytojas.

TAUTOS ŠVENTĖS

Tautos šventės paminėjimas Bremene praėjo gražioje šventiškoje nuotaikoje. Švč. Jėzaus Širdies bažnyčioje kun. V. Šarka su vietos klebonu Ansgaru Müller koncelbravo ir pasimeldė su visais tikėjimo broliais ir seserimis už Lietuvą bei persekiojamą Bažnyčią.

Paskiau buvo tęsiamos išskilmės restorano salėje „Zum Kuhhirten“. Buvo išskilmingas aktas, kurį atidarė vietos pirmininkas Mokykl. Bronius Skruodys, pakviesdamas į prezidentūmą lietuvių kunigą, Kasparą Dikšaitį, Petrą Noreiką. Pirmininkas tarė sveikinimo žodį ir paaikšino susirinkimo prasmę bei tikslą. Ta pačia proga perdavė sveikinimus turėjusių mūsų tautiečių. Paskiau prašė pagerbti atsisistojimu a.a. Povilą Pliskų, kuris visada dalyvauja visose lietuvių šventėse bei susirinkimuose ir palikdavo stambesnę auką.

Paskaitą paruošė Tautos šventei Kasparas Dikšaitis, Prelegentas papasakojo apie Lietuvių Tautos šventės kilmę ir ilgąjį kinstojimą prie Vytauto Didžiojo kaip didelio Karvedžio, politiko bei vadovo. Sveikinimo žodį tarė kun. V. Šarka iš Hamburgo. Programą praturtino gražiomis deklamacijomis Danutė Priebė. Dainos skambėjo gražia sutartine.

Oficialioji dalis buvo užbaigta Lietuvos Himnu. Paskiau sekė pasilinksminimas — šokiai. Buvo renkamos aukos išlaidų padengimui. Jų surinkti nemaža. Kai kas pasiūlė ateityje susirinkti papilpus salėje, kur yra labai erdvi ir patogios, nes yra puikus planas ir galimybė surengti platesnio masto vaišes, paraginant praktikuoti suneštines vaišes, kaip jau tai praktikuojama kituose lietuvių jaunijose. Tai išleina pigiau gražiau ir jaukliau. Visų nuotaika buvo gera, nes minėjimas praėjo labai sklandžiai.

SOVIETŲ KARINĖS PAJEGOS

Amerikos valdžia išleido knygą „Sovietų Karinės pajėgos“, kurioje yra surinkti visi dokumentai, kurie aiškiai rodo Sov. Sąjungos ginklo grėsmę laisvajam pasauliui.

Pristatydamas knygą JAV gynybos ministras Casper Weinberger pasakė, kad Amerika ir jos sąjungininkai turi gerai suprasti Sov. Sąjungos karinių pajėgų, jų doktriną, jų stiprybę ir silpnumą, nes tas yra reikalinga formuojant ir išlaikant JAV-bių ir jos alijantų ginkluotas pajėgas.

Knyga bus išplatinta visuose Vakarų santarvės kraštuose.

VIZITAS AMERIKOS AMBASADOJE

Rugsėjo 29 d. automobilis įvažiavo į Amerikos ambasados Maskvoje kiemą, ne sustojęs prie sovietų sargybinių. Automobilis buvo suaugusių pora su dviem vaikais.

Po dviejų valandų ambasados tarnautojai išlydėjo atvažiuojančius, paaikšindamas, kad jie turėjo reikalingą konsuliniam skyriui ir išėjo savo laisva valia.

PASAULYJE

— Sov. Sąjunga ir Rytų Vokietija pasiūlė apsimainyti kalinamąsias šūnais. Apie 60 kalinamųjų R. Vokietijoje būtų išteisti į penkis žymiuosius komunistų šūnus, kurių tarpe yra G. Guilanjas — Sovietų agentas dėl kurio V. Vokietijos kancleris W. Brandtas turėjo atsistatydinti. Aukštesnio laipsnio KGB karininkas, kalnamas Pietų Afrikoj, taip pat įeina į tą sąrašą.

—Uganda iš kariuomenės nemaža karinių, kurie vykdė plėšimus ir terorizavo krašto gyventojus. Prez. Obotės vyriausybė yra pasiryžusi užkirsti kelią tolimesnėi kareivių savivalei.

7,000 Ugandos kariuomenės, remiami 4,000 tanzaniečių ir 1000 zambiečių, vis dar tebekovoja su ginkluotais sukilėliais vakarų Nilo ir kitose rajonuose.

— Lenkų Solidarumo kampanijos nariai D. Britanijoj piketavo Darbo partijos dalyvių ir svečių, priėmimą Brighton, protestuodami prieš Sovietų stebėtojus buvusioje konferencijoje.

LIETUVISKOS PAMALDOS

Bradforde — spalio 4 d., 12.30 val., atsimenant a.a. Kz. Zdramovėlę.

Nottingham — spalio 4 d., 11.15 val., Lietuvių Zidinyje. Nuo spalio 1 d. Rožinio pamaldos 19 val.

Ketteringe — spalio 4 d., 14 val., šv. Eduarde.

Northampton — spalio 4 d., 18 val., šv. Laurynas, Craven St.

Birmingham — spalio 10 d., šeštadienį, 19 Park Rd., Moseley.

Nottingham — spalio 11 d., 11.15 val., Liet. Zidinyje.

Gloucesteryje — spalio 17 d., 12 val., šv. Petre, už neseniai mirusio a.a. Pranciška Lederienę.

Stroud — spalio 17 d., 17.30 val., Beeches Green.

Nottingham — spalio 18 d., 11.15 val., Liet. Zidinyje.

Derbyje — spalio 18 d., 14 val., Bridge Gate.

ECCLLES — spalio 11 d., 12.15 val.

Halifaxe — spalio 11 d., 1 val. p.p.

Bradforde — spalio 18 d., 12.30 val.